

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Д О К Л А Д

**ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019 – 2020 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ 2016 – 2020 Г.**

**Гр. София
2021 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	3
Държавна политика за хората с увреждания	4
Реализирани мерки по приоритети	13
Приоритет № 1: Осигуряване на равен достъп до включваща образователна система на всички равнища и възможности за учене през целия живот	13
Приоритет № 2: Осигуряване на равен достъп до включваща образователна система на всички равнища и възможности за учене през целия живот	20
Подприоритет 2.1: Предучилищно и училищно образование	20
Подприоритет 2.2: В сферата на висшето образование	25
Приоритет 3: Осигуряване на ефективен достъп до качествени здравни услуги	26
Приоритет 4: Осигуряване на условия за заетост на хората с увреждания	34
Подприоритет 4.1: Квалификация и преквалификация	34
Подприоритет 4.2: Форми на заетост	34
Приоритет 5: Осигуряване на адекватна подкрепа за живот в общността	39
Приоритет 6: Осигуряване на достъп до спорт, отдих, туризъм и участие в културния живот	47
Заключение	54

УВОД

Държавната политика за хората с увреждания в Република България е съществена част от цялостната политика за защита и насърчаване на правата на човека и основните свободи. Хората с увреждания се ползват от особената грижа на държавата и обществото, а България отдава голямо значение на цялостното изпълнение на задълженията, произтичащи от Конвенцията за правата на хората с увреждания.

Страната ни провежда последователна политика за пълноценно и равноправно упражняване на всички права от хората с увреждания. Отчитайки комплексния и многостранен характер на мерките за гарантиране и признаване на пълноценното упражняване на всички права и основни свободи за хората с увреждания, политиката в тази област е насочена към прилагане в дългосрочен план на интегриран подход, основаващ се на принципите за хоризонтално въздействие, който обединява ресурсите в различни политики. В тази връзка с Националната стратегия за хората с увреждания са отчетени предизвикателствата, които стоят пред нашата страна за постепенно постигане на целите и принципите на Конвенцията за правата на хората с увреждания и са начертани ключовите приоритети до 2020 г.

Продължава провеждането на реформа в политиката за хората с увреждания като през 2019 г. влязоха в сила Закон за хората с увреждания и Закон за личната помощ и започна тяхното прилагане. Законът за хората с увреждания бе разработен в изпълнение на Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017 – 2021 г., в която са заложили мерки, свързани с усъвършенстване на законодателството в областта на политиката за интеграция на хората с увреждания – Мярка 137 „Изготвяне на нов вид социална оценка на хората с увреждания с отчитане на индивидуалните потребности“ и Мярка 140 „Модернизиране на системата на интеграционни добавки за хора с увреждания“, в съответствие с Националната стратегия за хората с увреждания 2016 – 2020 г. и релевантните стратегически документи, съобразен е с изискванията на ратифицираната Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН, като цели да се изгради модел, който в максимална степен да удовлетворява исканията на хората с увреждания.

До края на 2020 г. продължи изпълнението на Плана за действие за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (2015 – 2020 г.), чиято основна цел бе да очертае конкретните действия, които Република България следва да продължи във връзка с прилагането на Конвенцията. Периодично отговорните институции предоставяха информация, която имаше за цел проследяване на изпълнението на предвидените в плана ангажименти. Получаваните данни бяха обобщавани и отчитани пред министъра на труда и социалната политика.

Стратегическа цел в областта на хората с увреждания е „Интегриране на хората с увреждания във всички области на обществения живот“. За постигането на тази стратегическа цел Министерството на труда и социалната политика (МТСП) идентифицира една оперативна цел: „Създаване на условия и гаранции за равнопоставеност и пълноценно участие на хората с увреждания във всички области на обществения живот, както и упражняване на техните права чрез осигуряване на социално-икономическа защита на тях и техните семейства и интегриране в обща и/ или специализирана работна среда“.

Настоящият доклад съдържа информацията, получена от институции, имащи отношение към политиката за хора с увреждания и прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания. Координирането на процеса по набавянето на информацията и нейното обобщаване в доклад са осъществени от отговорната дирекция в МТСП.

ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Кратък преглед на правната, институционална и стратегическа рамка на държавната политика за хората с увреждания

Политиката за хората с увреждания има за цел създаване на условия и гаранции за равнопоставеност и пълноценно участие на хората с увреждания във всички области на обществения живот, както и упражняване на техните права чрез осигуряване на социално-икономическа подкрепа на тях и техните семейства и включване в обща и/ или специализирана работна среда. Българският законодател е създал и продължава за създава необходимите механизми за гарантиране на реализацията на правото на хората с увреждания в България на независимост и социална интеграция. Създаването на условия за пълноценно участие на хората с увреждания е продължителен процес, който изисква утвърждаването на добро сътрудничество между всички заинтересовани страни и между държавите.

Правна рамка

България развива законодателство, осигуряващо правни гаранции за недопускане на дискриминация, за създаване на равни възможности на всички и интегрирането им в обществения живот. Държавната политика в областта на хората с увреждания се ръководи от препоръките на Съвета на Европа, добрите практики на държавите-членки на Европейския съюз, принципите и разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН, Стандартните правила на ООН за равнопоставеност и равни възможности на хората с увреждания, Конвенцията за правата на детето на ООН и други международни документи, по които всяка една от държавите-членки е страна.

Според Конституцията всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права, а българските граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние. Съгласно Конституцията държавата гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободно развитие както на човека, така и на гражданското общество и в нея се посочва, че „старите хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, както и лицата с физически и психически увреждания, се намират под особена закрила на държавата и обществото.“ Това показва, че хората с увреждания се ползват от особената грижа на държавата и обществото. В тази връзка са създадени редица норми, регламентиращи както правата, така и задълженията на основните участници в тези правоотношения.

През 2018 г. при интензивни преговори с организациите на и за хора с увреждания и гражданските инициативи бе изготвен нов Закон за хората с увреждания, който бе приет на 05.12.2018 г. от 44-то Народно събрание, обнародван е в Държавен вестник брой 105 от 18.12.2018 г. и влезе в сила от 01.01.2019 г. С него се определят нови форми на подкрепа, а конкретният вид подкрепа се идентифицира чрез индивидуална оценка на потребностите на всеки човек с увреждане, регламентира се институционална рамка и мерки за подкрепа. Законът за хората с увреждания предлага нова цялостна правна рамка за уреждане на обществените отношения, свързани с упражняване на правата на хората с увреждания в Република България. Законът гарантира правата на хората с увреждания по начин, който

осигурява зачитане на човешкото им достойнство и равното им третиране в личния, обществен и политическия живот, като се прилага индивидуален подход.

Национален институционален механизъм

Министерският съвет определя държавната политика за интеграция на хората с увреждания и тя се провежда от Министерския съвет, министъра на труда и социалната политика, областните управители и органите на местното самоуправление в сътрудничество с национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работодателите и национално представителните организации на работниците и служителите съобразно приета национална стратегия за хората с увреждания.

Държавните органи и органите на местното самоуправление съобразно своите правомощия приемат нормативни актове, стратегии, програми, стандарти и други документи, свързани с интеграцията на хората с увреждания. При осъществяване на държавната политика за правата на хората с увреждания държавните и местните органи се подпомагат и от други организации, работещи в областта на интеграцията и защитата на правата на хората с увреждания.

Министърът на труда и социалната политика е централен едноличен орган на изпълнителната власт със специална компетентност по отношение на осъществяване на държавната политика за правата на хората с увреждания:

1. координира дейностите на държавните органи с цел реализиране правата на хората с увреждания;
2. разработва, участва в обсъждането и предлага приемането и/или изменението на нормативни актове, стратегически документи, програми и планове, засягащи правата на хората с увреждания;
3. организира дейността на Националния съвет за хората с увреждания;
4. организира дейността по предоставянето на статут на национално представителните организации на и за хората с увреждания;
5. оказва методическа помощ на органите на изпълнителната власт за провеждането на държавната политика за правата на хората с увреждания;
6. координира събирането на данни от различните институции и организации, на базата на които изготвя анализи и годишен доклад за спазването на правата на хората с увреждания в секторните политики;
7. координира изпълнението на националните ангажменти по прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 12 от 2012 г.) (ДВ, бр. 37 от 2012 г.), както и на международните актове във връзка с правата на хората с увреждания;
8. предоставя информация на държавните органи и гражданското общество по прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания и националните политики;
9. представлява държавата в международни организации и програми, засягащи хората с увреждания;
10. ръководи и координира участието в национални и международни програми и проекти за хората с увреждания, включително и съвместно с други държавни органи и организации;
11. поддържа контакти със сродни специализирани държавни органи в други държави, както и с международни организации с предмет на дейност в подкрепа за хората с увреждания.

За изпълнение на горепосочените функции министърът на труда и социалната политика се подпомага от *дирекция в специализираната администрация на Министерството на труда и социалната политика* и от Агенцията за хората с увреждания. Специализиран отдел „Интеграция на хората с увреждания“ в министерството регулярно извършва дейности на национално и международно равнище, свързани с осъществяване на политиката за правата на хората с увреждания.

Националният съвет за хората с увреждания

Министерството на труда и социалната политика провежда интензивен диалог с представители на гражданското общество и социалните партньори в различни формати, включително и чрез Националния съвет за хората с увреждания, който е консултативен орган към Министерския съвет. Той е консултативен орган, в който участват представители на държавата, определени от Министерския съвет, национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работниците и служителите, национално представителните организации на работодателите и Националното сдружение на общините в Република България.

Председател на Националния съвет е заместник министър-председател, определен с решение на Министерския съвет. Поименният състав на членовете на Националния съвет се определя със заповед на председателя на съвета.

Националният съвет за хората с увреждания, в качеството си на консултативен орган дава становища по всички проекти на нормативни актове, стратегии, програми и планове, които засягат правата на хората с увреждания и тяхното социално приобщаване. През 2019 г. са проведени 8 заседания на Националния съвет, а през 2020 г. са проведени 11 заседания.

Специализираният отдел в администрацията на министерството, организира дейността на Националния съвет за хората с увреждания, изпълнявайки като изготвя протоколи за всяко от проведените заседания. Текущо се актуализира информацията за дейността на Националния съвет на правителствения онлайн портал за консултативните съвети.

Министерският съвет приема Правилник за дейността и организацията на работа на Националния съвет за хората с увреждания, реда за признаване на национална представителност на организациите на и за хората с увреждания и контрола за спазването на критериите за национална представителност.

За изпълнение на разпоредбата на § 3 от ПЗР на ЗХУ, която възлага на Министерския съвет до 31.03.2019 г. да приеме правилник за прилагане на ЗХУ и методиката по чл. 22, ал. 3 от ЗХУ, през месец февруари 2019 г. бяха предприети срочни действия за конституиране и персонифициране на Националния съвет за хората с увреждания, чиято основна роля е да разглежда предложения за нови и/или променени нормативни актове, програми, планове, стратегии и други значими документи, имащи отношение към политиката за хората с увреждания.

На 27.02.2019 г. е внесен за разглеждане в Министерски съвет проекта на РМС за определяне на заместник министър-председател за председател на Националния съвет за хората с увреждания и за определяне на представителите на държавата в Националния съвет за хората с увреждания. За председател на НСХУ е определен заместник министър – председателя Томислав Дончев и са номинирани представители от всички министерства.

В рамките на дейността на конституирания НСХУ, за периода 2019 г. – 2020 г. са разгледани, обсъдени и гласувани следните документи:

- проектите на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания и Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания.
- проекта на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за медицинска експертиза.

- Представен за разискване е и проектът на Правилник за дейността и организацията на работа на Националния съвет за хората с увреждания. С разработването на проекта на Правилник се прави следващата стъпка към съобразяване изискванията на чл. 33, т. 1 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, като се институционализира националният координационен механизъм за улесняване провеждането на свързани дейности в различни сектори и на различни равнища по отношение на областите и средствата за подкрепа за социално приобщаване на хората с увреждания.

- проект на Правилник за дейността и организацията на работа на Националния съвет за хората с увреждания, реда за признаване на национална представителност на организациите на и за хората с увреждания и контрола за спазването на критериите за национална представителност.

- Проект на Наредба за реда за осъществяване на контрол върху изразходването на средствата от възстановени осигурителни вноски на работодатели, съответно органи по назначаване, специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания и трудово-лечебни бази.

- Проект на Национална програма за заетост на хората с увреждания, съгласно чл. 44, ал. 1 от Закона за хората с увреждания.

- Проект на Методика за финансиране на проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания.

- Проект на Методика за финансиране на целеви проекти на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания по чл. 49 от Закона за хората с увреждания.

- Проект на Методика за финансиране на проекти за рехабилитация и интеграция на хората с увреждания.

- Проект на Методика за финансиране на проекти за изграждане на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания на културни, исторически, спортни обекти.

- Проект на Наредба за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания.

- Проект на Наредба за включване в механизма лична помощ.

- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба за предоставяне на социалните услуги Асистенти за независим живот.

- Обсъждане на проект на Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност.

- Обсъждане на проект на Методика за финансиране на проекти за създаване на центрове за защитена заетост.

- Обсъждане на проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Правилника за устройство и организация на работата на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи.

- Проект на Постановление на Министерския съвет за приемане на Методика за определяне на линията на бедност за страната.

- Проект на Постановление на Министерския съвет за определяне размера на линията на бедност за страната за 2020 г.

- Проект на Доклад за изпълнението на заложените дейности в Плана за действие за периода 2016 – 2018 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2016 – 2020 г.

- Проект на втори План за действие за периода 2019 – 2020 г. за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания за 2016 – 2020 г.

- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-7 от 28.06.2019 г. за включване в механизма лична помощ на министъра на труда и социалната политика;

- Проект на Наредба за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията на министъра на регионалното развитие и благоустройството.
- Проект на Националната програма за заетост на хората с увреждания по чл. 44, ал. 1 от Закона за хората с увреждания и приложенията към нея.
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредбата за организацията на движението на територията на Столична община (НОДТСО), ведно с резюме и Доклад и
  - Проект на „Методология за наблюдение и проверки на достъпността на съдържанието на интернет страниците и мобилните приложения“ и приложения към нея.
  - проекта на Постановление на Министерския съвет за допълнение на Наредбата за медицинската експертиза.
  - Проект на Закона за българския жестов език.
  - Проект на Наредбата за условията и реда за съставяне на списък на медицинските изделия по чл. 30а от Закона за медицинските изделия и за определяне на стойността, до която те се заплаща разгледан на заседание проведено в периода 09.09.2020 г. до 11.09.2020 г. включително.
    - Проект на Постановление на Министерския съвет за приемане на Правилник за прилагане на Закона за социалните услуги.
    - Проект на Закона за изменение и допълнение на Закона за хората с увреждания.
    - Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за приобщаващото образование.
    - Проект на Закона за изменение и допълнение на Закона за личната помощ.
    - Проект на Национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г.
    - Проект на Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030 г.
    - Проект на План за възстановяване и устойчивост на Република България.

Съвет за наблюдение

Със Закона за хората с увреждания се създава и Съвет за наблюдение, който има за цел осъществяване на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

Съветът за наблюдение осъществява дейността си при спазване на следните принципи:

1. защита и гарантиране на правата на хората с увреждания;
2. независимост и публичност;
3. сътрудничество и взаимодействие с държавните и местните органи и с гражданското общество.

Съветът за наблюдение се състои от 9 членове – двама представители, определени от омбудсмана на Република България, двама представители, определени от председателя на Комисията за защита от дискриминация, четирима представители на организациите на и за хората с увреждания, определени от тях, и един представител на академичната общност, определен от Българската академия на науките.

Мандатът на Съвета за наблюдение е 4 години и започва да тече от датата на попълване на състава му. Членовете на съвета осъществяват дейността си до конституирането на новия състав.

Организациите на и за хората с увреждания определят своите представители по ред, определен с правилника за прилагането на закона, съобразно разписаната процедура за избор на членове на Съвета за наблюдение..

Дейността на Съвета за наблюдение се администрира чрез администрацията на омбудсмана на Република България и на Комисията за защита от дискриминация на ротационен принцип за срок две години. Съветът за наблюдение се представлява от председател и заместник-председател. Председател на Съвета за наблюдение е представител на институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение за съответния период. Заместник-председател на Съвета за наблюдение е представител на организациите на и за хората с увреждания, избран от тях, на ротационен принцип за срок една година.

В заседанията на Съвета за наблюдение могат да бъдат поканени и представители на други институции, организации, независими експерти, работодатели, синдикати и други.

Съветът за наблюдение:

1. изготвя становища, препоръки и предложения до отговорните институции за предотвратяване и преустановяване на нарушенията на правата на хората с увреждания;
2. изготвя ежегодни доклади по предприетите действия за прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
3. осъществява периодичен преглед и оценка на националното законодателство, практики и проекти на нормативни актове за съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
4. осъществява и други дейности, свързани с насърчаване, защита и наблюдение по прилагането на Конвенцията.

Решенията на Съвета за наблюдение се взимат с мнозинство повече от половината от присъстващите членове.

Съветът за наблюдение приема правилник за дейността си и организацията на работа.

Съветът за наблюдение работи въз основа на приета от него годишна програма.

Съветът за наблюдение ежегодно представя за сведение в Народното събрание доклад за дейността си.

Координатори по правата на хората с увреждания

С влизането в сила на Закона за хората с увреждания от 1 януари 2019 г. се регламентира ангажимент на централните и териториалните органи на изпълнителната власт да определят служители, на които се възлагат функции на координатори по правата на хората с увреждания. Координаторите имат за цел да участват в разработването на политики и програми в областта на правата на хората с увреждания, в изработването, изпълнението и отчитането на нормативните актове, стратегически документи, планове, проекти, анализи и доклади в областта на правата на хората с увреждания съгласно компетентността на съответния орган и други.

В изпълнение на разпоредбата на чл. 86, т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за хората с увреждания, определените длъжности лица за координатори по правата на хората с увреждания на национално, регионално и местно ниво, ежегодно до 31 март са задължени да представят писмена информация за предвижданите политики в областта на правата на хората с увреждания за текущата година, както и за осъществените политики в областта на правата на хората с увреждания за предходната година.

За изпълнение на държавната политика за правата на хората с увреждания е създадена ***Агенция за хората с увреждания***, която е юридическо лице на бюджетна издръжка, със статут на изпълнителна агенция към министъра на труда и социалната политика, като:

1. участва в механизма по координация в областта на политиката за правата на хората с увреждания;
2. води и поддържа информационна система за хората с увреждания;
3. изготвя 6-месечни и годишни отчети за изпълнението на политиката за правата на хората с увреждания, които предоставя на министъра на труда и социалната политика;
5. води и поддържа регистър на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания;
6. разработва програми и финансира мерки за стимулиране на стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания;
7. разработва програми и финансира проекти за рехабилитация, интеграция и за изграждане на достъпна среда за хората с увреждания;
8. участва при изготвянето на проекти на нормативни актове, свързани с правата на хората с увреждания и дава становища по тях;
9. публикува и поддържа на интернет страницата си информация за насоките и достъпа за реализиране на правата за хората с увреждания;
10. при установяване на нарушение на правата на хората с увреждания докладва на компетентните органи за предприемане на действия;
11. извършва и други дейности, определени с акт на Министерския съвет.

Агенцията за хората с увреждания създава и поддържа информационна база данни за хората с трайни увреждания, а данните служат за проследяване на броя и за анализ на социално-икономическия статус на хората с увреждания за планиране на дейности, свързани със задоволяване на потребностите от образование, медицинска и социална рехабилитация.

Стратегическа рамка

В приетата през 2016 г. Национална стратегия за хората с увреждания, която обхващаща периода 2016 – 2020 г., са формулирани приоритетните цели и мерки, насочени към подобряване качеството на живот на хората с увреждания, недопускане на дискриминация по признак „увреждане“, гарантиране на тяхното пълноценно и активно участие във всички области на обществения живот и насърчаване зачитането на техните права във всички политики. Стратегията е разработена във връзка с изпълнение на националните ангажименти по прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания, в частност стратегическа цел 8, т. 8. 2 от Плана за действие за нейното прилагане, както и в изпълнение на Европейската стратегия за хората с увреждания за периода 2010 — 2020 г. „Подновен ангажимент за Европа без бариери“.

Визията на Националната стратегия е България да осигури условия и възможности за постепенно постигане на целите и принципите на Конвенцията за правата на хората с увреждания, като гаранция за пълноценно участие и упражняване на основните права на хората с увреждания, без каквато и да било дискриминация по признак „увреждане“.

Ключовите приоритети на политиката в периода до 2020 г. са:

- Осигуряване на достъп до среда за живеене, до транспорт и транспортни услуги, до информация и комуникации.
- Осигуряване на достъп и приобщаване на всяко дете в образователната система и възможности за обучение през целия живот.
- Осигуряване на ефективен достъп до качествени здравни услуги.
- Осигуряване на условия за работа и заетост на хората с увреждания.
- Осигуряване на адекватна подкрепа за живот в общността.

- Осигуряване на достъп до спорт, отход, туризъм и участие в културния живот.

Програмата за управление на Правителството на Република България за периода 2017 – 2021 г., която е съставена в изпълнение на подписаното Коалиционно споразумение, включва Приоритет 11: Гарантиране на правата на хората с увреждания. Към него спадат следните цели: Цел 36: Създаване на условия и гаранции за равнопоставеност и пълноценно участие на хората с увреждания във всички области на обществения живот и осигуряване на социално-икономическата им защита.

Изпълнение на плана за действие за прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН (2015-2020 г.) за очертаване на конкретните действия, които Република България следва да продължи във връзка с прилагането на Конвенцията.

България прилага ратифицираната Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН, предприемайки целенасочени действия за справяне с предизвикателства, които са отчетени при изработването и прилагането на първия и втория План за действие.

Във връзка с изпълняване на националните ангажменти по прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания, нашата страна изготви и представи пред Комитета за правата на хората с увреждания първия национален доклад. След провеждането на защитата през месец септември 2018 г., Комитетът за правата на хората с увреждания изготви Доклад със заключения и препоръки към България. Докладът засяга всеки един от членовете от Конвенцията и дава насоки за развитие на политиката за хора с увреждания в световен и национален мащаб. Българският превод на горепосочения доклад бе изпратен на всички изпълнителни агенции към министъра на труда и социалната политика с цел неговото популяризиране, както и планиране на мерки за изпълнение на дадените препоръки.

Предвид на факта, че действащата Национална стратегия за хората с увреждания е с хоризонт до края на 2020 г., със Заповед на министъра на труда и социалната политика е създадена междуведомствена работна група с поставена задача в Раздел II, т. 2 да изготви нова национална стратегия за хората с увреждания за 2021- 2030 г. Заповедта е изменена с със Заповед № РД01-223/03.04.2020 г. на министъра на труда и социалната политика, с която е удължен срока за изпълнение на задачата, съответно до 30 септември 2020 г. С оглед финализиране на дейността на работната група е разработен проект на Национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г., ведно с приложение към него. В изготвеният проект е посочено, че новата Националната стратегия за хората с увреждания с хоризонт 2030 г. е стратегически документ, чието изпълнение ще допринесе за създаването на по-добри условия и възможности на хората с увреждания да упражняват правата си и да участват в отделните сфери на обществения живот, равноправно с останалите български граждани, и е израз на политическата и социална ангажираност на правителството за оказване на подкрепа на тази уязвима социална група. Ангажиментът за разработване на този стратегически документ е обвързан с осигуряване на финансиране по Европейските структурни и инвестиционни фондове, които са основните финансови инструменти на Европейския съюз за засилване на икономическото и социалното сближаване, спомагащи за гарантиране на социалното приобщаване на най-уязвимите граждани, включително тези с увреждания.

През месец октомври се проведе обществени консултации на стратегическия документ при спазване на нормативните изисквания. Проведена бе и процедура по съгласуване на проекта на Национална стратегия за хората с увреждания на основание чл. 32, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация. На основание чл. 12, ал. 1 от Правилника през месец ноември 2020 г. се проведе единадесетото неписъствено заседание на НСХУ, на което бе обсъден и подкрепен от членовете на съвета проекта на Национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г.

През месец декември проектът на новата Национална стратегия за хората с увреждания 2021 – 2030 г. бе финализиран, при което са отразени всички постъпили становища и предложения в рамките на проведените съгласувателни процедури. Проектът бе внесен за разглеждане на заседания на Министерския съвет на 23.12.2020 г. С Решение № 957 от 23.12.2020 г. на Министерския съвет е приета Национална стратегия за хората с увреждания 2021 – 2030 г.

Също така през месец декември 2020 г. продължи работата по проекта на План за действие за изпълнение на препоръките на Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021 – 2026 г., който бе публикуван за обществено обсъждане в периода 09.12.2020 г. – 08.01.2021 г. на портала на Министерския съвет. Стартирана бе процедура по съгласуване на проект на Решение на Министерския съвет за приемане на План за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания (2021-2026) на основание чл. 32, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация. Планът бе разгледан и на неprisъствено заседание на Националния съвет за хората с увреждания, което се проведе в периода 13-15 януари 2021 г. и бе подкрепен. Планът е приет през месец февруари 2021 г., с Решение №110 на Министерски съвет.

Защита от дискриминация по признак „увреждане“

Законът за защита от дискриминация (ЗЗДискр.), в сила от 1.01.2004 г. е съществена част от антидискриминационната политика на Република България, която включва защита на хората с увреждания. В съответствие с неговите разпоредби е създадена и действаща Комисията за защита от дискриминация (КЗД). Със ЗЗДискр. е уредена защитата срещу всички форми на дискриминация и формите за нейното предотвратяване. Целта на закона е да осигури на всяко лице правото на равенство пред закона, равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот, ефективна защита срещу дискриминацията. Законът защитава от дискриминация всички физически лица на територията на Република България като е забранена всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Пряка дискриминация е всяко по-неблагоприятно третиране на лице на основата на посочените признаци, отколкото се третира, било е третирано или би било третирано друго лице при сравними сходни обстоятелства.

Непряка дискриминация е поставяне на лице на основата на посочените в закона признаци в по-неблагоприятно положение в сравнение с други лица чрез привидно неутрална разпоредба, критерий или практика, освен ако тази разпоредба, критерий или практика е обективно оправдан/а с оглед на законова цел и средствата за постигане на целта са подходящи и необходими.

Комисията за защита от дискриминация е независим специализиран държавен орган за предотвратяване и защита от дискриминация, осигуряване на равенство на възможностите и извършване на контрол по прилагането и спазването на българските и международни антидискриминационни норми. Комисията за защита от дискриминация е акредитиран орган за защита правата на човека към ООН.

В своята дейност, съобразно компетенциите си, Комисията за защита от дискриминация наблюдава областите, в които се проявява дискриминация и съответстват на

членовете 5, 6, 7, 9, 12, 24, 25 и 27 на Конвенцията. Комисията също така разглежда въпроси, свързани с изграждането и поддържането на архитектурна среда, затрудняваща достъпа на лица с увреждания до публични места като обект на дискриминация. В законодателството е регламентирано, че не представляват дискриминация специалните мерки в полза на лица или групи лица в неравностойно положение, включително мерките на основата на признак „увреждане“, с цел изравняване на възможностите им, доколкото и докато тези мерки са необходими, както и че не представлява дискриминация специалната закрила на лица с увреждания, която е установена със закон.

Обхватът на действие на регламентите в ЗЗДискр. гласи, че „забраната за дискриминация действа спрямо всички при упражняването и защитата на предвидените в Конституцията и законите на Република България права и свободи. При изработване на проекти на нормативни актове, както и при тяхното прилагане държавните и обществените органи и органите на местното самоуправление се съобразяват с целта за недопускане на пряка или непряка дискриминация на основата на посочените признаци.“

В Закона за Омбудсмана е регламентирано, че Омбудсманът се застъпва с предвидените в този закон средства, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават правата и свободите на гражданите от държавните и общинските органи и техните администрации, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги. В своята дейност той е независим и се подчинява само на Конституцията, законите и ратифицираните международни договори, по които Република България е страна, като се ръководи от личната си съвест и морал. В провежданата политика на държавата по отношение на равното третиране на хората с увреждания и реализацията на правата им, посочени в Конвенцията, вземат участие всички държавни органи. При законодателното регламентиране на различните обществени отношения в националното право е въведена забраната за дискриминация, включително и по признак „увреждане“, а при изготвянето и измененията на съществуващата нормативна база се изпълняват изискванията за хармонизирането ѝ с правата на хората с увреждания, прогласени с Конвенцията.

РЕАЛИЗИРАНИ МЕРКИ ПО ПРИОРИТЕТИ:

ПРИОРИТЕТ № 1: ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО СРЕДА ЗА ЖИВЕЕНЕ, ДО ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ, ДО ИНФОРМАЦИЯ И ДО КОМУНИКАЦИИ

Мярка 1: Извършване на установените с одобрената Концепция по чл. 9 „Достъпност“ от Конвенцията по отношение на достъпността на архитектурната среда, законодателни и нормативни промени, като отговорни са компетентните ведомства по съответните нормативни актове с установена необходимост от промени. Хармонизиране на националните нормативни актове с влезли в сила изисквания за достъпност на европейски регламенти, директиви и стандарти

Дейност 1: Извършване на преглед по прилагане на изискванията на Наредба № 4 от 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания (обн., ДВ, бр. 54 от 2009 г., изм., бр. 54 от 2011 г.) и разработване на нормативни промени в съответствие със Закона за хората с увреждания и с влезли в сила изисквания за достъпност на европейски регламенти, директиви и стандарти.

Във връзка с влизането в сила от 2019 г. на Закона за хората с увреждания (ЗХУ) и при отчитане на изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, със Заповед № РД-02-14-181 от 21.2.2019 г., на министъра на регионалното развитие и благоустройството беше създадена работна група за извършване на преглед по прилагане на изискванията на Наредба № 4 от 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания. Заедно с прегледа по прилагането на наредбата работната група имаше за задача да анализира необходимостта от разработване на проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 4 от 2009 г. и да даде предложения за това.

Предвид това, че законовите основания за издаване на Наредба № 4 от 2009 г. са изцяло отменени (отменена ал. 2 на чл. 169 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) и чл. 33 от отменения Закон за интеграция на хората с увреждания) беше разработена изцяло нова наредба на министъра на регионалното развитие и благоустройството, на основание чл. 53, ал. 3 ЗХУ и във връзка с чл. 112, ал. 4, чл. 169, ал. 1, т. 4 и ал. 4 ЗУТ. Проектът на Наредба за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията е разработен въз основа на Наредба № 4 от 2009 г. след извършване на детайлен преглед и актуализация на действащите изисквания, в съответствие със ЗХУ, ЗУТ и чл. 9 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, както и при съобразяване с изискванията на Наредба № РД-02-20-2 от 2018 г. за планиране и проектиране на комуникационно-транспортната система на урбанизираните територии (обн., ДВ, бр. 7 от 2018 г.), БДС CEN/TS 15209 „Индикатори за тактилни повърхности и пътни настилки, произведени от бетон, глина и естествени каменни материали“, БДС ISO 21542 „Строителство на сгради – Достъпност и използваемост на сградната среда“ и БДС EN 81-82 „Правила за безопасност за конструиране и монтиране на асансьори. Съществуващи асансьори Част 82: Правила за подобряване на достъпността на съществуващи асансьори за пътници, включително за хора с увреждания“.

Работната група по проекта на наредба приключи работата в края на 2019 г. Веднага след това е проведено и официално съгласуване на проекта със заинтересованите страни по прилагането му. Като такива бяха идентифицирани ведомствата и структурите, които по реда на ЗХУ участват в областта на политиката за правата на хората с увреждания и дават становища при изготвянето на проекти на нормативни актове, свързани с правата на хората с увреждания, а именно: Министерството на труда и социалната политика, Националният съвет за хората с увреждания, Агенцията за хората с увреждания и Съвета за наблюдение. Също така като заинтересовани страни бяха включени професионалните организации на участниците в проектирането и строителството, висшите учебни заведения, Националното сдружение на общините в Република България, Дирекцията за национален строителен контрол и Българския институт за стандартизация.

През 2020 г. проектът беше обект на две обществени консултации по реда на чл. 26, ал. 3 от Закона за нормативните актове. Обществените консултации са проведени в периода 16.3.2020 г. – 15.4.2020 г. и в периода 23.11.2020 г. – 24.12.2020 г. на интернет страницата на МРРБ и на Портала за обществени консултации.

През 2020 г. проектонаредбата беше обявена под номер 2020/331/BG на страницата на ЕК в изпълнение на процедурата за обмен на информация в областта на техническите регламенти с ЕК и страните членки по реда на Постановление № 165 на Министерския съвет от 2004 г. за организацията и координацията на обмена на информация за технически регламенти и правила за услуги на информационното общество и за установяване и функциониране на звено за контакт относно продуктите.

В резултат на извършеното през 2019 и 2020 г. вече е факт Наредба № РД-02-20-2 от 2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията (обн, ДВ, бр. 12 от 2021 г., попр., бр. 18 от 2021 г.) на министъра на регионалното развитие и благоустройството. С новата наредба е отменена Наредба № 4 от 2009 г.

Мярка 2: Осигуряване на достъп на хората с увреждания до архитектурната среда

Дейност 1: Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор и публичните сгради, в т.ч. подобряване достъпа за лица с увреждания

Дейност 2: Подобряване на качеството на градската среда, в т.ч. подобряване достъпа за лица с увреждания

Дейност 3: Развитие на екологичен, достъпен и устойчив градски транспорт

В Плана за действие са заложили дейности във връзка с изпълнението на ОПРР по отношение на повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор, подобряване на качеството на градската среда, развитие на екологичен достъпен транспорт, подобряване на условията за модерни образователни услуги, подобряване на регионалната социална инфраструктура, обновяване и модернизация на сградния фонд и оборудването в системата на спешната помощ и ремонт и реконструкция на сгради в областта на културата.

В рамките на ОПРР се изпълняват проекти, свързани с ново строителство, ремонт, обновяване, реконструкция, повишаване на енергийната ефективност на жилищни и на обществени сгради, включително административни, сгради на образователната, културната и здравната инфраструктура, основен ремонт/реконструкция/изграждане на общинска инфраструктура за предоставяне на социални услуги в общността, както и проекти, свързани с подобряване на градската среда и интегрирания градски транспорт.

В Насоките за кандидатстване по всички процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (БФП) е заложило изискването всички проекти задължително да включват мерки, насочени към подобряване на достъпа на хора с увреждания до съответните обекти, съобразно изискванията на Наредба № 4 от 2009 г. За всички процедури проектно предложение може да получи финансиране, само ако отговаря на изискването за осигуряване на достъпна архитектурна среда.

При окончателното отчитане на проектите се извършва проверка за изпълнение на заложените в тях мерки за осигуряване на достъпна архитектурна среда, като при необходимост се изискват и становища от компетентните лица, извършващи оценка на съответствието на инвестиционните проекти и/или упражняващи строителен надзор по време на изпълнението на строителството, относно съответствието на предвидените и изпълнените мерки за осигуряване на достъпна среда с изискванията на приложимата нормативна уредба. Освен чрез документална проверка, деклариранията обстоятелства относно реализираните мерки за достъпна среда се проверяват и с посещение на място на обектите на интервенция по програмата.

Преобладаващата част от изпълняваните по ОПРР проекти са свързани с интервенции върху вече съществуваща инфраструктура – жилищни и обществени сгради, елементи на градската среда, пътища в и извън рамките на урбанизираните територии, но има и новоизградени в рамките на програмата обекти. Към момента успешно са приключили общо 375 инфраструктурни проекта по сключени договори за БФП, както следва:

- 30 проекта за градска среда;
- 4 проекта за възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие;
- 71 проекта за образователна инфраструктура по Приоритетни оси 1 и 3 – обновени 183 сгради;
- 197 проекта за енергийна ефективност, от които 127 проекта за обществени сгради и 70 проекта за жилищни сгради – обновени 683 сгради;
- 1 проект за градски транспорт;
- 7 проекта за социална инфраструктура и социални жилища;
- 45 проекта за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни, включително за хора с увреждания – обновени 89 сгради.
- 20 проекта за пътна инфраструктура.

За всички изпълнени проекти е осигурена достъпна архитектурна среда в съответствие с изискванията на Наредба № 4 от 2009 г. съобразно техническите възможности за изпълнение на определените за целта мерки.

Във връзка с горното в рамките на своята компетентност МРРБ е изпълнило отговорно възложените му дейности по Плана за действие относно привеждане на нормативните изисквания за достъпна архитектурна среда в съответствие с действащите законови разпоредби и стандарти, както и усилено подкрепя и насърчава изпълнението на инвестиционни мерки за изграждане на достъпна и социално приобщаваща устойчива среда в градовете, която задоволява потребностите на населението, вкл. на хората с увреждания.

Мярка 3: *Създаване на условия за подпомагане на достъпността и мобилността на хората с увреждания*

Дейност 1: *Изпълнение на мярка за подкрепа на хората с увреждания, чрез финансиране на дейности за изграждане на достъпна среда в съществуващи жилищни сгради и прилежащите им пространства за хора с увреждания и осигуряване на лична мобилност за тяхното социално приобщаване, по Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност по чл. 5б, ал. 1 от Закона за хората с увреждания*

В Закона за хората с увреждания е регламентирана нова мярка за подкрепа на хората с увреждания, която дава възможност за публично финансиране на дейности за изграждане на достъпна среда за хора с увреждания и в подкрепа на личната мобилност на хора с трайни увреждания. В тази връзка е разработена Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност, която се реализира в два компонента: Компонент 1 „Достъпна жилищна среда” – за финансиране изпълнението на инвестиционни проекти за изграждане на достъпна среда в съществуващи жилищни сгради и прилежащите им пространства, която се ползва безвъзмездно и по нестопански начин и съответно Компонент 2 „Лична мобилност” – за финансиране приспособяване (преустройство) на органите за управление на МПС и обучение за придобиване на правоспособност за управление на МПС от човек с трайно увреждане, при липса на такова.

Във връзка с изпълнението на Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност, по която се финансират дейности за изграждане на достъпна жилищна среда за хора с увреждания и осигуряване на лична мобилност и през 2019 г. и 2020 г. бяха проведени кампании за подбор на проектни предложения, в резултат на което са финансирани 99 проекта.

През 2019 г. за финансиране са одобрени 39 проекта по Компонент 1 „Достъпна жилищна среда“ и 4 проекта по Компонент 2 „Лична мобилност“, а през 2020 г. за

финансиране са одобрени 49 проекта по Компонент 1 „Достъпна жилищна среда“ и 7 проекта по Компонент 2 „Лична мобилност“.

За финансиране на одобрените проекти през 2019 г. са извършени разходи в размер на 979 369 лв., а за одобрените проекти през 2020 г. са разходвани 1 809 503,5 лв.

В периода 2019-2020 година по Компонент 1 „Достъпна жилищна среда“ на Програмата са финансирани общо 88 проектни предложения (39 през 2019 г. и 49 през 2020 г.), вследствие на които е осигурена достъпна среда в жилищните сгради на лица с увреждания, ползващи инвалидни колички или са със затруднения в придвижването.

В периода 2019-2020 година по Компонент 2 „Лична мобилност“ на Програмата са финансирани общо 11 проектни предложения (4 през 2019 г. и 7 през 2020 г.). За двете години 8 от одобрените проектни предложения са за изменение в конструкцията (приспособяване/преустройство) на органите за управление на моторно превозно средство, 3 са и за придобиване на правоспособност за управление на МПС.

Мярка 4: *Хармонизиране на националните нормативни актове с влезли в сила изисквания за достъпност на европейски регламенти, директиви и стандарти*

Дейност 1: *Определяне на субект, отговарящ за събирането, поддържането и обмена на данни за достъпността, съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/772 на Комисията от 16.05.2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1300/2014 по отношение на списъка на активите, с оглед идентифициране на пречките пред достъпността, предоставяне на информация на потребителите, както и наблюдаване и оценяване на напредъка относно достъпността*

За изпълнение на посочената дейност, до г-н Велик Занчев, заместник-министър на транспорта, информационните технологии и съобщенията, е изпратен доклад за номиниране на ДП „Национална компания „Железопътна инфраструктура“ за субект, отговорен за събирането, поддържането и обмена на данни за достъпността на железопътните гари, с приложен проект на писмо до Постоянното представителство на Република България към Европейския съюз за номиниране на ДП „НК Железопътна инфраструктура“ за субект отговорен по чл. 7а от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/772.

Дейност 2: *Наредба по чл. 24в., от Закона за автомобилните превози, регламентираща условията и редът за извършване на превоз на хора с увреждания със специални превозни средства.*

В Държавен вестник, бр. 22 от 16.03.2021 г. е обнародван Закон за изменение и допълнение на Закона за автомобилните превози (ЗАП), с който е изменен и допълнен чл. 24в от ЗАП (ал. 2 – 17). Въведено е изискване Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ да води регистър на превозите на болни и ранени лица, като редът за вписване, отписване, заличаване и отразяване на промяна в обстоятелствата в регистъра, както и за издаване на удостоверение за регистрация за превоз на болни и ранени лица следва да бъде определен с наредбата по чл. 24в, ал. 1 от ЗАП.

Във връзка с редакцията на чл. 24в от ЗАП от 16.03.2021 г. е изготвен и представен на вниманието на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията за подпис проект на Заповед за сформирание на нова работна група с цел изготвяне на проект на Наредба по чл. 24в от ЗАП, в срок до 30 юни 2021 г.

Мярка 5: *Осигуряване на достъпна среда за хора с увреждания до обекти с обществен достъп в пристанищата с национално значение*

Дейност 1: Осигуряване на достъпна архитектурна среда за хора с увреждания чрез подходи и съоръжения (нива, рампи, платформи, асансьори и др.) в новострояща сграда „Конгресен, научноизследователски център за контрол и изследване на Черно море“, гр. Бургас, Пристанище Бургас, многофункционална зала за 500 човека, офисни площи, площи за изложения, кабинети за научноизследователска дейност и др.

В рамките на дейността е осигурена достъпна архитектурна среда за хора с увреждания чрез подходи и съоръжения (нива, рампи, платформи, асансьори и др.) в сградата на „Конгресен, научноизследователски център за контрол и изследване на Черно море“, гр. Бургас, Пристанище Бургас, ведно с многофункционална зала за 500 човека, офисни площи, площи за изложения, кабинети за научноизследователска дейност и др.

Мярка 6: Осигуряване на достъп до адаптиран железопътен транспорт и железопътна инфраструктура за хората с увреждания

Дейност 1: Рехабилитация и ремонт на гарови комплекси (приемни здания, околни пространства, перони) и привеждането им в съответствие със съвременните европейски изисквания за достъпна среда за лица с увреждания и лица в неравностойно положение

За изпълнение на дейността са рехабилитирани ремонтирани 6 бр. гарови комплекса (Подуяне, Искър, Казичене, Стара Загора, Нова Загора и Карнобат). Осигурен е достъп и безпрепятствен маршрут (асансьори, рампи и т.н.) на лица с увреждания и лица в неравностойно положение (ЛНП), като са поставени тактилни и предупредителни ивици, врати, входове и обозначаване на маршрути за ЛНП. Осигурени са тоалетни и съоръжения и подови повърхности, подходящи за ЛНП. Дейността финансово е обезпечена от ОПТТИ 2014 – 2020 г. и национално съфинансиране.

Дейност 2: Осигуряване на достъп на хората с увреждания до експлоатационни пунктове, приемни здания и перони

За осигуряване на достъп на хората с увреждания до експлоатационни пунктове, приемни здания и перони, чрез бюджета си, ДП НКЖИ осигури достъп до приемни, здания и перони в 42 бр. гари. Поставени са тактилни обозначения, обособени са топли чакални, санитарни възли и рампи.

Дейност 3: Осигуряване на подедни устройства, монтирани в специализирани инвалидни вагони, за качване и слизане на/от вагона на лица с увреждания и лица с ограничена подвижност

Обезпечаването на дейността е изпълнено като в рамките на бюджета на съответната организация за съответната година, в рамките на предвидените капиталови трансфери от бюджета за 2020 г., и на БДЖ „Пътнически превози“ ЕООД са закупени 3 бр. подедни устройства за оборудване на 2 бр. специализирани вагона.

Дейност 4: Осигуряване на нови вагони

В рамките на бюджетите на съответните организации за съответните години, както и в рамките на предвидените капиталови трансфери от бюджета за 2020 – 2021 г. на БДЖ „Пътнически превози“ ЕООД са закупени 40 броя нови вагони, вкл. 8 специализирани, с достъп на лица с увреждания и лица с ограничена подвижност.

Дейност 5: Осигуряване на моторни влакове с обособени места за лица с увреждания и лица с ограничена подвижност

В рамките на бюджетите на съответните организации за съответните години, както и в рамките на предвидените капиталови трансфери от бюджета за 2020 – 2021 г. на БДЖ „Пътнически превози“ ЕООД са закупени 20 бр. нови мотрисни влакове, с осигурени места за достъп на лица с увреждания и лица с ограничена подвижност, съгласно европейските стандарти и нормативни изисквания.

Мярка 7: Осигуряване на достъп до адаптиран въздушен транспорт за хората с увреждания и техните придружители

Дейност 1: Модернизация на техническото оборудване за осигуряване на достъп на хората с увреждания в летищата Бургас и Варна – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Дейност 2: Повишаване на качеството на обслужване на хората с увреждания в летищата Бургас и Варна – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Дейност 3: Модернизация на съществуващата инфраструктура за осигуряване на достъп на хората с увреждания – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Дейност 4: Осигуряване на достъпна архитектурна среда (функциониращи асансьори, ескалатори, рампи), както и достъпност и алтернативност на информацията (брайл-панели в асансьори, аудио/видео на корпоративния сайт, широк принт на мониторите за полетна информация), достъпност на услуги и продукти (гишета за чекиране, бизнес салони и търговски обекти). Подобряване софтуера на системата за полетна информация, касаеща пътниците с увреждания

За изпълнение на дейността в периода е осъществено поддържане на съществуващите съоръжения на летище София, включително периодичен ремонт и годишен абонамент. Актуализирана е информацията в корпоративния сайт.

От предвидените за закупуване 2 бр. нови специализирани средства за транспортиране на пътници с увреждания до/от самолетите на Летище София е направена покупка само на 1 бр. специализирано средство.

Предвиденото закупуване на 1 бр. нов, достъпен автобус за придвижване между двата терминала е отложено във връзка с епидемичната обстановка с COVID-19 и намален брой пътуващи). Обучението в централата на водеща ИТ фирма на програмисти, създали летищната система за пътници с увреждания също е отложено във връзка с епидемичната обстановка с COVID-19.

Мярка 8: Повишаване на качеството на съдействие на пътници с увреждания, пътуващи с въздушен транспорт при зачитане на тяхното достойнство и равнопоставеност

Дейност 1: Обучение на целия летищен персонал, в т.ч. представители на институции, опериращи на Летище София – наземни оператори, Гранична полиция, Митница

В рамките на дейността са проведени първоначални курсове по „Информираност за правата на пътници с увреждания и спецификите на различните видове увреждания“; опреснителни курсове, извършвани на място в Учебния център на „Летище София“ ЕАД. - Съгласно издадените заповеди и разпоредби на МЗ, във връзка с епидемичната обстановка, курсовете се провеждат в намален обем.

Дейност 2: Създаване на инструменти за оценка мнението на пътниците с увреждания и непрекъснато подобряване качеството на съдействие от страна на персонала

В рамките на дейността са раздавани анкетни карти, на случаен принцип на пътниците с увреждания. Извършван е непрекъснат мониторинг на представянето на служителите. Осъществено е участие в одити, извършвани от водещи авиокомпании и институции, като Европейска конференция по гражданска авиация, Европейски форум на хората с увреждания, подгрупата за пътници с увреждания към Европейската комисия и др.

Дейност 3: Установяване на стандарти на качество, в съответствие с които ще се осигурява съдействие на лица с увреждания и лица с ограничена подвижност, използващи или имащи намерение да използват въздушен транспорт при заминаване, трансфер, през, и, или пристигане на дадено летище – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Мярка 9: Осигуряване на достъп до информация и комуникация на хората с увреждания

Дейност 1: Осигуряване придвижването на несамостоятелни пътници до борда на въздухоплавателното средство (ВС) – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Дейност 2: Осигуряване на достъп до информация и комуникация за децата с увреждания

Интернет страницата на ДАЗД предоставя функционалност (версия) за хора с намалено зрение;

Съветът на децата, консултативен орган към председателя на ДАЗД, представляващ детския глас и участие в процесите на изработване на политики и вземане на решения, инициира създаването на материали за правата на децата с увреждания (в процес на изпълнение).

ПРИОРИТЕТ 2.:

ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВЕН ДОСТЪП ДО ВКЛЮЧВАЩА ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА НА ВСИЧКИ РАВНИЩА И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

ПОДПРИОРИТЕТ 2.1.: ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

Мярка 1: Изграждане на успешен модел за успешно включване в образователна среда на учениците със специални образователни потребности

Дейност 1: Разработване на проект на Закон за българския жестов език.

Дейност 2: Обучение на учители от детски градини за прилагане на скрининг теста за ранно оценяване на риска от възникване на обучителни затруднения.

Дейност 3: Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети на ученици с пропуски при усвояване на учебното съдържание и със затруднения в обучението за предотвратяване на риска от отпадане от образователната система.

През 2020 година междуведомствена работна група в Министерството на образованието и науката, с участието и на представители на организации на и за глухи и сляпо-глухи лица, изготви проект на Закон за българския жестов език. Законът за българския жестов език бе приет от Народното събрание и е в сила от 6 февруари 2021 г. С него се признава езиковият статут на българския жестов език и зачитането на правото на глухите лица и на сляпо-глухите лица, които имат достатъчно съхранено зрение, на изразяване и на информация чрез българския жестов език.

В Закона са регламентирани правата и задълженията на институциите в системата на предучилищното и училищното образование във връзка с осигуряването на условия за изучаване, усвояване и използване на българския жестов език. Предвидена е възможност за ранно въздействие и ранна подкрепа чрез българския жестов език за глухите и сляпо-глухите деца съобразно степента на нарушението на зрението и/или на слуха, както и консултации и обучения по български жестов език за родителите. В сила от 15 септември 2026 г. ще се

осигури и възможност за провеждане на обучение за изучаване на българския жестов в специално образователно направление в детските градини и като специален учебен предмет в училищата. За учениците без слухова загуба също ще се предостави такава възможност за придобиване на допълнителна подготовка по български жестов език във факултативните учебни часове, а за децата без слухова загуба – обучение за изучаване на българския жестов език в допълнителни форми на педагогическо взаимодействие. Обучението ще се осъществява от педагогически специалисти с придобита професионална квалификация „учител по български жестов език“. Предвижда се възможност за осигуряване на условия за подготовка на специалисти по български жестов език от висшите училища. Едновременно с това е необходимо да продължи лингвистичният анализ на българския жестов език, както и изучаването му от специализирани екипи. За тази цели към министъра на образованието и науката ще бъде създаден и Съвет за българския жестов език за подпомагане развитието на езика, в който ще се включат предимно представители на глухата общност.

Със Закона за българския жестов език се урежда и нов режим по отношение на преводаческите услуги. Предвижда се включване на лицата, извършващи преводачески услуги от и на български жестов език, в Списък на преводачите на български жестов език. Списъкът се води и поддържа от Агенцията за хората с увреждания. Глухите или сляпо-глухите лица може да упражнят правото си на получаване на преводаческа услуга на български жестов език чрез избран от тях преводач от този списък.

Глухите и сляпо-глухите лица имат право на безвъзмездна преводаческа услуга на български жестов език до 120 часа годишен лимит, както и право на допълнително ползване на преводачески услуги на български жестов език до 60 часа на семестър за глухи и сляпо-глухи студенти и докторанти. Извън осигурения лимит те получават безвъзмездна преводаческа услуга и при хоспитализиране в лечебни заведения за болнична помощ, както и при извършване на процесуално-следствени действия по реда на Закона за Министерството на вътрешните работи.

Държавните институции и органите на местното самоуправление са длъжни да осигуряват превод на български жестов език при заявяване и/или получаване на административно обслужване от органите на изпълнителната власт и на местното самоуправление, както и при провеждането на мероприятия, организирани от тях, с участие на глухи и на сляпо-глухи лица.

Законът въвежда и осигуряването на жестов превод на новинарските и актуално-публицистичните предавания с икономическа и политическа тематика от доставчиците на аудио-визуални медийни услуги. Същевременно Министерството на образованието и науката от 2018 г. периодично представя новини на жестов език в сферата на образованието.

С приемането на Закона се поставя начало на нов подход към изучаването и развитието на българския жестов език и към все по-широкото му навлизане в образователните и социалните практики.

Министерството на образованието и науката ще продължи да насърчава и подкрепя провеждането на научни изследвания, свързани с лексиката и граматиката на българския жестов език, създаването на електронни образователни ресурси и на методически ръководства за неговото прилагане в образованието.

До края на месец ноември на 2019 г. по проект № BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ са обучени 1630 педагогически специалисти от детските градини за работа със скрининг теста и програмите за психомоторно, когнитивно и езиково развитие за ранно откриване и превенция на обучителните трудности при деца в предучилищна възраст. Осигурена е подкрепа на деца и ученици с комуникативни нарушения и обучителни трудности.

На база на извършен анализ на годишния напредък за учебната 2019/2020 година по проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“ са постигнати следните резултати:

- Общ брой на обучените ученици от начален етап с подобрени резултати след успешно участие в допълнителните обучения (отчита се броят на учениците, които в края на учебната 2019/2020 година след допълнителните обучения са постигнали над 30% от очакваните резултати, заложен в учебните програми за съответния клас) – 31 575.

- Общ брой на обучените ученици в прогимназиалния етап с подобрени резултати след успешно участие в допълнителните обучения (отчита се броят на учениците, които след участие в допълнителни обучения са повишили годишната си оценка с минимум една единица в края на учебната 2019/2020 година по съответния учебен предмет спрямо годишната оценка по предмета в края на учебната 2018/2019 година; отчита се и броят на учениците, които след участие в допълнителни обучения са постигнали 20 и над 20%, т.е. 20 и над 20 т. успеваемост на НВО в края на 7. клас през учебната 2019/2020 година) – 18 811.

- Общ брой на обучените ученици в първия гимназиален етап с подобрени резултати след успешно участие в допълнителните обучения (отчита се броят на учениците, които след участие в допълнителни обучения са повишили годишната си оценка с минимум една единица в края на учебната 2019/2020 година по съответния учебен предмет спрямо годишната оценка по предмета в края на учебната 2018/2019 година) – 12 169.

- Общ брой ученици с подобрени резултати по български език и литература в първия гимназиален етап – 3375.

- Общ брой на обучените ученици от 11. клас, които са включени в групи за преодоляване на пропуски при усвояването на учебното съдържание и/или за актуализация на компетентностите с цел успешно полагане на ДЗИ и са с подобрени резултати след успешно участие в допълнителните обучения (отчита се броят на учениците, които след участие в допълнителни обучения са повишили годишната си оценка с минимум една единица в края на учебната 2019/2020 година по съответния учебен предмет спрямо годишната оценка по предмета в края на учебната 2018/2019 година) – 1622.

- Общ брой ученици, които след участие в допълнителни обучения по български език като чужд език са постигнали ниво А1 – 110.

- Общ брой ученици, които след участие в допълнителни обучения по български език като чужд език са постигнали ниво А2 – 23.

- Общ брой на обучените ученици, положили успешно ДЗИ след участие в допълнителните обучения през учебната 2019/2020 година – 3407.

Дейност 4: Подобряване на условията за модерни образователни услуги

За подобряване на условията за модерни образователни услуги от страна на Министерството на образованието и науката се изпълняват редица национални програми, финансирани от ОП „Наука и образование за интелигентен растеж 2014-2020 г.“, ОП "Региони в растеж", ЕЕА Grants, Европейски университетски институт, Проекти на

Европейската комисия, Проект VS/2018/0205 за подпомагане дейностите на Министерството на образованието и науката като национален компетентен орган по прилагане Препоръката на Съвета на ЕС относно ЕКР за учене през целия живот на национално ниво за периода 2018-2020 г., ОП „Развитие на човешките ресурси”, ОПАК и др.

Основна цел на програмите е постигане на високо качество и модернизация на образователните услуги в страната, както и гарантиране на достъп до образование за всички деца.

В рамките на изпълняваните програми са:

- подобрени материално техническата база в 35 училища, предоставящи професионална подготовка, като заложеният индикатор е изпълнен. Осъществени са партньорства с работодатели за осигуряване на практическо обучение на учениците и е предоставено поне 10% съфинансиране от страна на работодателите за реализация на проектните дейности. Разработена е учебна документация от екипи от учители в сродни училища, в партньорство с представители на бизнеса и висшите училища. Приложени са разпоредбите на Наредба № 1/19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация при разработването на Националните изпитни програми;

- подпомогнати са дейностите по изграждане, ремонтване и обзавеждане на кабинети и лаборатории за профилирана подготовка по физика и астрономия, химия и опазване на околната среда и биология и здравно образование в 28 училища. Подпомогната е експерименталната работа в профилирана подготовка по природни науки чрез ремонтване, обзавеждане и оборудване на кабинети в тези училища и др.

Мярка 2: Осигуряване на екипна подкрепа за децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в общообразователна среда

Дейност 1: Увеличаване на броя на педагогическите специалисти, осъществяващи подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Дейност 2: Обучение на педагогически специалисти за прилагане на ICF за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците.

Дейност 3: Гарантиране на правото на равен достъп до включваща образователна система на всички равнища и възможности за учене през целия живот на децата с увреждания

За осигуряване на равен достъп до качествено образование и за приобщаване на всяко дете и ученик Министерството на образованието и науката активно работи по създаване на условия и ресурси за изграждане на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на приобщаващото образование. Една от водещите политики на Министерството е осигуряването на обща и на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности, като за изминалата 2020 година е осигурена подкрепяща среда в самите детски градини и училища или от регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващо образование на общо 20 314 деца и ученици в системата на предучилищното и училищното образование и обучение, от които 15 971 в училища и 4 343 в детски градини.

Децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в системата на предучилищното и училищното образование (без специалните училища и центрове за специална образователна подкрепа), се подпомагат от 4340 педагогически специалисти, назначени в детските градини и училищата, като от тях: ресурсни учители –

1218, психолози – 966, логопеди – 709, рехабилитатори на слуха и говора – 79, учители за деца с нарушено зрение – 133, слухово-речеви рехабилитатори – 13, педагогически съветници – 725, учители на деца с умствена изостаналост – 24, възпитатели – 398, педагози други – 75.

На 7926 деца и ученици със специални образователни потребности, които се обучават в училищата и детските градини (без специалните училища и центровете за специална образователна подкрепа), е предоставена допълнителна подкрепа от 932 педагогически специалисти от регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Сред основните политики на Министерството е и осигуряването на разумни улеснения за участие на ученици със специални образователни потребности в националното външно оценяване и в държавните зрелостни изпити. За сесия май-юни 2020 г. и август-септември 2020 г. са подпомогнати общо 34 зрелостници с нарушено зрение и 27 зрелостници с обучителни трудности за полагане на държавните зрелостни изпити с материали на брайлов шрифт или на уголемен шрифт.

Министерството организира и координира и дейностите, насочени към подкрепа на специалните училища за деца със сензорни увреждания и на центровете за специална образователна подкрепа за реализиране на новите им функции за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности.

През 2020 г. са разработени 6 учебни помагала и 6 методически ръководства за начален, прогимназиален и първи гимназиален етап за ученици със специални образователни потребности, които се обучават в общообразователните училища и за такива, които се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, по Националната програма „Разработване на учебни помагала и на методически ръководства, оценяване и одобряване на проекти на учебни помагала за подпомагане на обучението, организирано в чужбина, на проекти на учебници и на проекти на учебни комплекти“.

За гарантиране на правото на равен достъп до включваща образователна система на всички равнища и възможности за учене през целия живот на децата с увреждания, от страна на Държавната агенция за закрила на детето са осъществени 21 бр. проверки, от тях: 12 бр. по сигнал, 1 бр. последваща проверка за проследяване на изпълнението на дадено задължително предписание и 8 бр. планови проверки.

Мярка 3: Подобряване на условията за интегрирано обучение в националните училища по изкуствата и културата

Дейност 1: Ремонт и реконструкция на сгради на училища по изкуства и култура за осигуряване на достъп за хора с увреждания

По модул „Създаване на достъпна архитектурна среда“ за периода 2019 – 2020 г., е осигурено както следва:

През 2019 г.

- проектиране и изграждане на покрити рампи – 2 броя;
- изграждане на покривни покрития на вече изградени рампи – 1 брой;
- адаптирани и изградени санитарни възли – 16 броя;
- ремонт на прилежаща инфраструктура – 9 броя;
- изпълнение на асансьорна уредба – 2 броя;
- доставка монтаж на платформени съоръжения – 11 броя;

- маркиране на маршрути – 3 броя.

Изброените дейности са изпълнени в 31 държавни образователни институции.

През 2020 г.

- проектиране и изграждане на покрити рампи – 3 броя;
- адаптирани и изградени санитарни възли – 4 броя;
- ремонт на прилежаща инфраструктура – 2 броя;
- изпълнение на асансьорна уредба – 2 броя;
- доставка монтаж на платформени съоръжения – 9 броя.

Изброените дейности са изпълнени в 16 държавни образователни институции.

ПОДПРИОРИТЕТ 2.2. В СФЕРАТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

***Мярка 1:** Осигуряване на облекчени условия за прием на студенти, докторанти и специализанти във висшите училища*

***Дейност 1:** Освобождаване на студентите с трайни увреждания със 70 и над 70 % от заплащане на такса.*

***Дейност 2:** Облекчени условия за отпускане на стипендии на студентите, докторантите и специализантите.*

Студентите с трайни увреждания, получили стипендии по реда и при условията на Постановление № 90 от 26.05.2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации, са както следва:

- през зимния семестър на учебната 2019-2020 година – 615, със среден размер 113,20 лв. на месец;
- през летния семестър на учебната 2019-2020 година – 676, със среден размер 112,56 лв. на месец;
- през зимния семестър на учебната 2020-2021 година – 575, със среден размер 115,01 лв. на месец.

По реда и при условията на цитираното по-горе постановление се предоставят стипендии и на следните категории студенти: студенти с двама родители с трайни увреждания; студенти с един родител, който е с трайни увреждания. За посочените по-горе периоди са предоставени:

1. На студенти с двама родители с трайни увреждания:
  - през зимния семестър на учебната 2019-2020 година – 81, със среден размер 110,62 лв. на месец;
  - през летния семестър на учебната 2019-2020 година – 91, със среден размер 113,08 лв. на месец;
  - през зимния семестър на учебната 2020-2021 година – 77, със среден размер 113,51 лв. на месец.
2. На студенти с един родител, който е с трайни увреждания:
  - през зимния семестър на учебната 2019-2020 година – 183, със среден размер 115,30 лв. на месец;
  - през летния семестър на учебната 2019-2020 година – 201, със среден размер 116,30 лв. на месец;
  - през зимния семестър на учебната 2020-2021 година – 176, със среден размер 117,22 лв. на месец.

ПРИОРИТЕТ 3.: ОСИГУРЯВАНЕ НА ЕФЕКТИВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНИ ЗДРАВНИ УСЛУГИ

Мярка 1: Осигуряване на хората с увреждания на здравни услуги, от които те се нуждаят според вида и степента на конкретното увреждане, ранно откриване и подходяща интервенция, водещи до намаляване и превенция на по-нататъшни увреждания

Дейност 1: Разширяване на дейностите по промоция, първична и вторична профилактика на социално-значимите заболявания

През 2019 г. е изменена и допълнена Наредба № 8/2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията. Промените се отнасят до дейности от първичната медицинска помощ.

Извършена е промяна в Приложение № 3 „Групи лица с рискови фактори за развитие на заболяване“, съгласно която при лицата с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразуване на млечната жлеза, възможността за назначаване по време на профилактичния преглед (или по друг повод) на мамография при установени отклонения съгласно писмено тълкуване на получените резултати от лекар специалист по образна диагностика с данни за риск от злокачествено новообразуване на млечната жлеза, се заличава като самостоятелно основание за включване на пациентката в групата на лицата с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразуване на млечната жлеза. Причината за редакцията е липсата на постигане на здравен резултат от този подход.

Освен това в Приложение № 5 „Профилактични дейности при лица над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване“, осигурената възможност по отношение на лицата с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания, чрез общопрактикуващи лекари (ОПЛ) да извършват консултация със специалист по кардиология при много висок риск, се заменя с възможност ОПЛ да извършва такава консултация по преценка. Извършването на задължителна консултация със специалист кардиолог е включено в алгоритъма за диспансерно наблюдение при пациенти с определени заболявания, като например артериална хипертония. С промените се постига яснота и оптимизация по отношение на включените в наредбата ангажименти на общопрактикуващите лекари към пациентите, регистрирани в лечебното заведение за първична медицинска помощ, като се избягва дублиране на дейности в рамките на първичната и специализираната медицинска помощ.“.

Дейност 2: Разширяване на дейностите по ранна диагностика и лечение на основните заболявания, причиняващи увреждания, загуба на работоспособността или смърт

През 2019 г. е издадена нова Наредба № 9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса (обн. в ДВ, бр. 98 на 2019 г.). Поставен е акцент върху здравното възпитание за запознаване с рисковите фактори за социално значимите заболявания и вредата от нездравословните навици, и утвърждаване на положителни здравни навици и жизнени умения, в това число здравословно хранене, двигателна активност, режим на труд и почивка и други. Включени са и здравно-промотивни дейности в областта на семейното здраве и детско здраве и групите с идентифициран медикосоциален риск.

През първото полугодие на 2020 г. бе обнародвана Наредба за допълнение на Наредба № 9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса (ДВ, бр. 38 от 2020 г.). С наредбата е създадена

нормативна възможност пациентите с COVID-19 да бъдат диагностицирани и лекувани в рамките на пакета от здравни дейности на НЗОК, както и НЗОК да заплаща на лабораториите по вирусология и по микробиология дейностите по диагностика на заболяването COVID-19 в извънболничната медицинска помощ, а при необходимост от болнично лечение пациентите с COVID-19 да бъдат хоспитализирани по съответните клинични пътеки. Наредбата е обнародвана в ДВ, бр. 38/24.04.2020 г., в сила от 24.04.2020 г.

Допълнително, през 2020 г. бе изготвен **проект за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 2019 г.** (обн. бр. 2 от 8.01.2021 г., в сила от 8.01.2021 г.). С промяната иновативният метод за оперативно лечение, асистирано с робот, е включено в пакета от здравни дейности, заплащани от НЗОК.

Дейност 3: Гарантиране на правото на ефективен достъп до качествени здравни услуги

Един от принципите, залегнали в Закона за здравното осигуряване, е равнопоставеност при ползването на медицинска помощ от задължително здравноосигурените лица, в т. ч. и хората с увреждания. Задължителното здравно осигуряване гарантира свободен достъп на осигурените лица до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с районна здравноосигурителна каса. В рамките на гарантирания от НЗОК пакет медицински услуги, определен с Наредба № 9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, всички здравноосигурени лица (ЗОЛ) имат равни права и достъп при получаване на извънболнична и болнична медицинска помощ независимо от тяхната раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние. За хората с увреждания НЗОК осигурява същия обхват, качество и стандарт на медицинските и денталните грижи, както и за всички здравноосигурени лица. За улесняване на достъпа до здравни грижи здравноосигурени лица, страдащи от хронични заболявания, които изискват продължително медицинско наблюдение, поддържащо лечение и специфични грижи са освободени от потребителска такса за посещение при личния лекар, лекар по дентална медицина или за болнично лечение. Списъкът на заболяванията е неразделна част от Националния рамков договор между НЗОК и БЛС, БЗС и БФС, в който са регламентирани вида и обхвата на медицинските дейности, заплащани от НЗОК. Допълнително извън обхвата на задължителното здравно осигуряване Министерство на здравеопазването финансира държавни и общински лечебни заведения за болнична помощ и държавни и общински центрове за психично здраве за медицински дейности, за които е предвидено със закон или друг нормативен акт да се финансират от държавния бюджет на основание Наредба № 3 от 2019 г. за медицинските дейности извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, за които министерството на здравеопазването субсидира лечебни заведения, и за критериите и реда за субсидиране на лечебни заведения. В дейностите, финансирани от МЗ, са включени отпих (един път годишно), профилактика и рехабилитация (два пъти годишно) на военноинвалиди и военнопострадали; стационарно лечение, дневни психорехабилитационни програми и рехабилитация чрез трудотерапия за лица с психични заболявания; диагностика, лечение и специализирани грижи за деца с висок медицински риск, лечение на болни с активна туберкулоза, както и медицинската експертиза, осъществявана от ТЕЛК.

Условията и редът за упражняване правото на достъп и свободен избор на осигурените лица до медицинска помощ са уредени чрез Наредба за осъществяване правото на достъп до медицинска помощ, от 2006 г., с която се уреждат условията и редът за

осъществяване правото на достъп до медицинска помощ на задължително здравноосигурените лица в Република България и на лицата, които пребивават в страната и за които се прилагат правилата за координация на системите за социална сигурност по смисъла на § 1, т. 22 от допълнителната разпоредба на Закона за здравното осигуряване.

В Закона за здравето, в Глава „Репродуктивно здраве“, са регламентирани репродуктивните права съобразно съвременните схващания – безопасно майчинство, безплодие, профилактика на рака на гърдата и шийката на матката, семейно планиране, грижи за децата.

В поредица от подзаконовни нормативни актове са въведени подробни регламенти за обезпечаване на профилактиката на бременността, профилактичните прегледи на децата от 0 до 18 г., извършването на аборти по желание. Съгласно здравното законодателство бременните, майките и децата се ползват с особена закрила от държавата. Съгласно Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) държавата поема здравните осигуровки на децата от 0-18 г. и след това, докато са редовни студенти, което обезпечава техния достъп до медицинска помощ.

Приоритет в здравното законодателство е промоцията и превенцията на здравето, в частност репродуктивното здраве, като задълженията са делегирани на общопрактикуващите лекари.

Основните елементи на здравните грижи в областта на репродуктивното здраве на ниво първична медицинска помощ включват:

- услуги по семейно планиране, включително и консултиране;
- обучение и услуги за дородови грижи, безопасно раждане и грижи в следродилния период, особено кърмене и грижи за майката и детето до 1 година;
- превенция и правилно лечение на безплодието;
- аборт, включително превенция и лечение на усложненията от аборта;
- превенция на заболяванията на репродуктивната система на жената - рак на шийката на матката, рак на гърдата;
- превенция и лечение на полово предаваните болести, включително ХИВ/СПИН;
- информация, образование и комуникация по въпросите на човешката сексуалност.

За гарантиране на правото на ефективен достъп до качествени здравни услуги, за отчетния период 2019-2020 г., са извършени 1741 проверки в лечебни заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ. През 2019-2020 г. са извършени 155 проверки по сигнали, касаещи достъпа на деца до медицинска помощ.

Дейност 4: *Обновяване и модернизация на сградния фонд и оборудването в системата на спешната помощ на територията на цялата страна.*

През периода 2019-2020 г. в изпълнение на инвестиционен проект BG16RFOP001-4.001-0001 „Подкрепа за развитие на системата за спешна медицинска помощ“, по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG16RFOP001-4.001 „Регионална здравна инфраструктура“ в рамките на Приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“, финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. са сключени 11 бр. договори за изпълнение на строително-монтажни работи за 50 обекта от общо 235 обекта от системата за спешна медицинска помощ в страната, 2 бр. договори за осъществяване на строителен надзор за 52 обекта и 3 бр. договори за осъществяване на авторски надзор за 122 обекта. Сключени са 4 бр. договори за доставка на медицинско оборудване и медицинска апаратура, като три от договорите са изпълнение в цялост и за нуждите на спешните отделения, ЦСМП и ФСМП в страната са доставени 238 броя

хладилници за лекарствени средства, 68 броя негативоскопи, 102 броя комплекти от офталмоскоп/отоскоп и 102 броя ларингоскопи (комплект за деца и възрастни). Доставени са 3 070 броя медицинско оборудване, което включва 68 броя респиратора, 491 броя аспиратора, 667 броя инфузионни помпи, 204 броя транспортни респиратора, 204 броя преносими дефибрилатора, 663 броя монитора, 272 броя електрокардиографа, 287 броя апарата за обдишване, 44 броя системи за затопяване на флуиди и 170 броя тролей/количка за КПП.

По същия проект са закупени и доставени 280 бр. линейки осигурени с оборудване и медицинска апаратура за спешна медицинска помощ за нуждите на ЦСМП и ФСМП в страната.“.

Мярка 2: Изграждане на логистични мрежи за диагностика, лечение и рехабилитация на деца и хора с увреждания в рамките на съществуващата здравна системата

Дейност 1: Осигуряване на дейността на Здравно-консултативните центрове за майчино и детско здраве, които предоставят в центъра или в дома специализирани медицински консултации, психологическа подкрепа на родилки и бременни с патология на бременността, деца с увреждания, деца с хронични заболявания, недоносени деца

През 2019-2020 г., в рамките на Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве 2014-2020 г., функционират 31 Здравно-консултативни центъра за майчино и детско здраве (ЗКЦ) във всички областни градове. В тях лекари, психолози и социални работници осигуряват консултативни и логистични дейности, свързани с организиране на комплексното медицинско наблюдение на деца с увреждания и хронични заболявания, бременни с повишен медицински риск, с патология на бременността или наличие на хронични заболявания и увреждания. За отчетния период са извършени 16 000 медицински консултации и домашни посещения.“.

Дейност 2: Осигуряване на дейността на комисии за изготвяне на индивидуални медико-социални планове за деца с хронични заболявания в университетски болници

Към ЗКЦ в 5 специализирани/университетски болници (СБАЛАГ „Майчин дом“, СБАЛ по детски болести „проф. Ив. Митев“, УМБАЛ „Св. Георги“ – Пловдив, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна и УМБАЛ „проф. д-р Г. Странски“ – Плевен) са разкрити и 14 експертни комисии. Комисии извършват комплексно медицинско наблюдение на деца с хронични заболявания - диабет, вродени сърдечни малформации, вродени лицеви малформации, вродени хематологични заболявания, недоносени деца

През отчетния период 2019-2020 г., са изготвени индивидуални медико-социални планове МСП на 3412 деца.

Дейност 3: Провеждане на масов неонатален слухов скрининг във всички лечебните заведения с разкрити родилни/ неонатологични структури с цел ранно диагностициране и лечение на увреждания на слуха

Слухов скрининг, за периода 2019-2020 г., е извършен на 102 093 деца.

Дейност 4: Провеждане на биохимичен скрининг за бременни за оценка на риска от раждане на дете с увреждане

За отчетния период 2019-2020 г. биохимичен скрининг, за оценка на риска от раждане на дете с увреждане, е проведен при 40 727 бременни.

Дейност 5: Развитие на модела за комплексно обслужване на пациентите с определени заболявания и мениджмънт и контрол на хроничните заболявания в рамките на съществуващите лечебни заведения за болнична помощ

Съгласно Приложение № 12 към Наредба № 9 от 10.12.2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, заболяванията, за които се осигурява комплексно обслужване, са групирани в 4 групи, както следва: „Злокачествени заболявания, „Кожно-венерически болести“, „Тежкопротичащи възпалителни ставни заболявания“ и „Редки болести“.

Дейност 6: Разкриване на центрове за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания /ЦКОДУХЗ/.

Първият Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания /ЦКОДУХЗ/, беше разкрит през м. декември 2018 г. в гр. Силистра, но реално дейността му стартира през 2019 г. През 2020 г. се разкриха още два центъра в гр. Видин и гр. Бургас, като същевременно са предприети мерки за разкриване на още седем ЦКОДУХЗ в градовете: Благоевград, Бузовград, Добрич, Дебелец, София, Сливен и Хасково. В тази връзка през 2020 г. бе изготвен проект на Постановление на Министерския съвет за закриване на домовете за медико-социални грижи за деца в изброените градове, вкл. Бургас, който към 31.12.2020 бе в процедура по междуведомствено съгласуване и обществено обсъждане. Постановлението е обнародвано през 2021 г.

За периода 2019-2020 г. в 3-те функциониращи центъра, амбулаторно, се осъществява диагностика, физикална терапия, медицинска и психо-социална рехабилитация, на деца с увреждания и хронични заболявания, както и почасови и мобилни услуги за обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания в центъра или в дома. Извършват се посещения от медицински специалисти за оказване на специфични грижи за деца с увреждания и тежки хронични заболявания, отглеждани в семейна среда и в социална услуга от резидентен тип и се оказва подкрепа на семействата на деца с увреждания и хронични заболявания чрез обучение в грижите за дете с увреждане и чрез осигуряване на дневни и почасови услуги, които включват индивидуални и/или групови занимания с децата. Оказана е подкрепа на 753 деца и 728 родители и семейства.

Мярка 3: Подобряване на координацията между различните здравни професионалисти, както и на социалните и други услуги, предоставяни на хората с увреждания

Дейност 1: Регламентиране на нов вид лечебно заведение като организационно обособена структура, в която лекарски асистенти, медицински сестри или акушерки осъществяват самостоятелно медицински и здравни грижи, манипулации и дейности свързани с промоция на здравето, превенция и профилактика на болестите.

През 2020 г. е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за лечебните заведения. Същият е приет и обнародван в ДВ. бр.54 от 16 юни 2020г. С промяната се създаде нов вид лечебни заведения - амбулатории за здравни грижи, които могат да са индивидуална или групова практика за здравни грижи. Амбулаториите за здравни грижи се организират и осъществява от лекарски асистенти, медицински сестри, акушерки или рехабилитатори, които имат поне три години стаж в съответната професионална област, и които се регистрират по реда на Закона за лечебните заведения.

Мярка 4: Осигуряването на навременна рехабилитация като комплексна дейност, включваща медицинска, професионална и социална рехабилитация

Дейност 1: Разширяване на дейностите, в обхвата на задължителното здравно осигуряване, свързани с ранна рехабилитация след заболявания и състояния, водещи до временна или трайна неработоспособност

По данни на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) за ранно откриване в предклиничен стадий и предотвратяване на заболявания, касата заплаща разширен пакет от профилактични прегледи на децата до 18-годишна възраст по програма „Детско здравеопазване“, на бременните жени по програма „Майчино здравеопазване“ (включително профилактични прегледи и изследвания за всички здравно неосигурени жени, съгласно Закона за здравето) и профилактични прегледи на здравноосигурените лица над 18 години с формиране по определен алгоритъм на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване – сърдечно-съдови заболявания (по SCORE), захарен диабет (по FINDRISK), злокачествени новообразувания. При формиране в определена рискова група, на здравноосигурените лица се провеждат необходимите изследвания и/ или консултации със специалист по профила на заболяването за уточняване на диагнозата и определяне на лечение.

В болничната медицинска помощ НЗОК заплаща оказана физикална терапия и рехабилитация, съгласно сключените договори с изпълнителите на болнична медицинска помощ, по реда на Националния рамков договор за медицинските дейности по клиничните пътеки за лечение и рехабилитация при тежко протичащи, хронично инвалидизиращи заболявания в детска възраст с необходимост от продължителна специализирана рехабилитация.

Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) заплаща със средства, определени по Закона за бюджета на НЗОК, оказаната медицинска и дентална помощ на здравноосигурени лица по сключени договори с изпълнителите на медицинска и дентална помощ, както и лекарствени продукти по реда на Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина, които се заплащат извън стойността на клиничните пътеки/ амбулаторни процедури и медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели, предназначени за домашно лечение на заболявалия, определени по реда на Закона за здравното осигуряване, обезпечавайки равнопоставеност и непрекъсваемост на достъпа на нуждаещите се лица до напълно или частично заплащаните от НЗОК лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели, при съблюдаване на заложените в съответните нормативни документи принципи, без разлика на пол, възраст и степен на увреждане.

Националният осигурителен институт финансира и администрира дейности, свързани с прилагането на чл. 25 и чл. 26 от Конвенцията. От средствата на държавното обществено осигуряване ежегодно се финансира дейността по профилактика и рехабилитация за осигурени лица и за лица с увреждания, които получават лична пенсия за инвалидност. Размерът на паричната помощ за едно лице включва изцяло средствата за нощувки и медицински процедури и частично за хранене. Ежегодно се провежда процедура за избор на изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация, които подлежат на последващ контрол по отношение на изпълнението и качеството на предоставените услуги.

Агенция за хората с увреждания също участва в прилагането на чл. 26 от Конвенцията, посредством финансиране на проекти за рехабилитация и социална интеграция на хората с увреждания, разработени от неправителствени организации на и за хората с увреждания, предоставящи им различни по своя характер социални услуги.

С Наредба № 9 от 10.12.2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, са включени и дейности по диспансеризация на лица с определени социално-значими хронични заболявания, осъществявани по ред и условия, предвидени в по чл. 30, ал. 3 от Закона за здравето и от лекари специалисти по профила на заболяването с цел вторична профилактика на заболяванията и предотвратяване на инвалидизацията.

За осигуряване на диагностика, лечение и рехабилитация на остри и изострени хронични заболявания, извън дейностите по диспансеризация, след насочване от лекар от първичната или специализираната извънболнична медицинска помощ, в пакета са включени общомедицински и специализирани дейности по съответната медицинска специалност.

***Мярка 5:** Подобряване на механизмите за осигуряване на медицински изделия и технически помощни средства, включително и на индивидуални протези и ортези и други спомагателни устройства и технологии, предназначени за абилитация и рехабилитация на хората с увреждания*

***Дейност 1:** Прилагане на нов механизъм за финансиране на помощните средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, предназначени за хората с увреждания, попадащи в обхвата на ЗХУ, чрез системата на здравеопазване.*

След обществено обсъждане в периода 18.07-16.08.2020 г. е издадена Наредба № 7 от 31 март 2021 г. за условията и реда за съставяне на списък на медицинските изделия по чл. 30а от Закона за медицинските изделия и за определяне на стойността, до която те се заплащат, с което са създадени условия за стартиране от НЗОК на процедура за определяне на стойността на заплащане на помощните средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия, предназначени за хората с увреждания (Обн., ДВ, бр. 28 от 2021 г.).

В тази връзка предстои да се извършат и промени в Наредба № 10 от 2009 г. за условията, реда, механизма и критериите за заплащане от НЗОК на лекарствени продукти, медицински изделия и на диетични храни за специални медицински цели, договаряне на отстъпки и прилагане на механизми, гарантиращи предвидимост и устойчивост на бюджета на НЗОК. Промените следва да бъдат предложени на министъра на здравеопазването от Надзорния съвет на НЗОК.

Съгласно чл. 45, ал. 15, т. 3 от Закона за здравното осигуряване от 1 януари 2020 г. Националната здравноосигурителна каса заплаща за медицинските изделия, помощните средства, приспособленията и съоръженията за хора с увреждания на лица, осъществяващи дейности по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хора с увреждания, регистрирани като търговци и вписани в регистъра на лицата, осъществяващи дейности по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания.

През отчетния период, със Закона за бюджета на НЗОК за 2020 г. и 2021 г. сроковете за въвеждане на новите механизми за финансиране и предоставяне на помощните средства и медицинските изделия на хората с увреждания се удължиха до 01.01.2022 г. с цел усъвършенстването им чрез създаване на устойчива нормативна уредба и осигуряване на технологично време за провеждане на процедурите за определяне на стойността, до която помощните средства и медицинските изделия на хората с увреждания ще се заплащат от НЗОК, предвид усложнената епидемична обстановка и претовареността на здравната система, която в момента е приоритетно ангажирана с дейностите, свързани с пандемията от COVID-19.

Дотогава предоставянето ще се осъществява по досега действащия ред. До изтичане на горепосочените срокове плащанията се извършват чрез Агенцията за социално подпомагане, като НЗОК превежда необходимите средства за заплащане на заявените суми.

Сумите се заявяват от лицата, осъществяващи дейности по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания пред Агенцията за социално подпомагане, която ги заплаща при досегашните условия и ред.

Дейност 2: *Повишаване на квалификацията на медицинските специалисти в областта на медицинската експертиза на степен на увреждане и оценка функционалността и потребностите от медицински изделия и технически помощни средства, предназначени за абилитация и рехабилитация на хората с увреждания.*

За всички дейности, които са включени в медицинската експертиза на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане, осъществявана от ТЕЛК, включително и оценка функционалността и потребностите от медицински изделия и технически помощни средства, предназначени за абилитация и рехабилитация на хората с увреждания, обучението на лекарите от комисиите се осъществява от Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК).

За отчетения период НЕЛК е провела обучение по медицинска експертиза на 270 лекари от ТЕЛК съставите в страната, от които 201 лекари са завършили дистанционна форма на обучение и 69 лекари са преминали присъствена форма на обучение.

Мярка 6: *Координиране на медицинската, социалната и професионалната рехабилитация за постигане на пълна интеграцията, реинтеграцията и включване на хората с увреждания в обществото, в т. ч. осигуряване на трудова заетост*

Дейност 1: *Сформиране на експертна група в рамките на Съвет „Партньорство за здраве“ за координация, методическа подкрепа, супервизия, мониторинг и контрол по изпълнение на утвърдени дейности за подобряване на грижите за хора с увреждания.*

През отчетния период са проведени 2 заседания.

Мярка 7: *Прилагането на интегрирани подходи и услуги в общността за задоволяване на потребностите на хората с увреждания от поддържащо лечение, общи и специфични здравни грижи в амбулаторна или домашна обстановка, социална рехабилитация, образователно и професионално обучение и ориентиране, индивидуални програми за социално включване*

Дейност 1: *Създаване на механизми за развитие на патронажни грижи*

Министерство на здравеопазването изпълнява проект BG05M9OP001-2.028-0001 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – компонент 1”, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.

В рамките на проекта експерти от регионалните здравни инспекции извършват ежемесечен мониторинг на процеса на обучение и супервизия на предоставянето на услугата с цел ефективно използване на ресурсите.

Дейност 2: *Провеждане на обучение на медицински персонал за осъществяване на патронажни грижи*

В рамките на проект BG05M9OP001-2.028-0001 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – компонент 1”, е разработена програма за специфично обучение на медицинските специалисти и специалистите в областта на социалните услуги, които предоставят патронажните грижи и методика за предоставяне на патронажната грижа. Разработени са и стандарти за качество на услугата.

Мярка 8: Въвеждане на оценка на увреждането и функционирането, използвайки Международната класификация на човешката функционалност, уврежданията и здравето (ICF) на Световната здравна организация, чрез използването на обективни и съобразени с международните стандарти критерии за оценка на уврежданията от компетентните специалисти. Увреждането е комплексен феномен, който отразява проблемите на човешкото тяло и на факторите на обкръжаващата среда

Дейност 1: Приемане на нов модел за медицинска и социална експертиза на степента на увреждане

Реформата на медицинската експертиза по отношение на трайно намалената работоспособност се осъществява по Проект BG05M9OP001-3.010 „Експертиза на работоспособността“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020. Изпълнител по проекта е Министерство на труда и социалната политика, а Министерство на здравеопазването и Националният осигурителен институт са партньори.

В работата по проекта са включени дейности, част от които изискват провеждане на процедури по реда на Закона за обществените поръчки, като след приключване изготвените материали (методики за медицинска експертиза и експертиза на работоспособността и обучителните материали по тяхното прилагане) ще бъдат предоставени на ръководствата на съответните ведомства, относно решение за тяхното внедряване в практиката.

Дейност 2: Обучение на медицинските специалисти, осъществяващи дейности по медицинска експертиза за степен на увреждане

Апробиран пилотен модел на въвеждане на ICF класификация на степента на увреждане.

Дейност 3: Поддържане на информационната база данни на медицинската експертиза, съгласно чл. 108а от Закона за здравето

От втората половина на 2020 година започна функционирането на информационна база данни (ИБД) за всички лица, преминали през ТЕЛК/НЕЛК за установяване на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане, регламентирана с чл. 108а от Закона за здравето. Целта е всички дейности, свързани с медицинската експертиза, да се осъществяват чрез ИБД, като хартиения носител на информация постепенно се замени изцяло с електронния. Този процес е в ход, като всички текущи проблеми се отстраняват чрез непрекъсната комуникация между заинтересованите страни и административните органи, които имат отношение към тази дейност.“.

ПРИОРИТЕТ 4.: ОСИГУРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ЗАЕТОСТ НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

ПОДПРИОРИТЕТ 4.1.: КВАЛИФИКАЦИЯ И ПРЕКВАЛИФИКАЦИЯ

Дейност 1: Включване в обучения за преквалификация на вече наети служители с увреждания – дейността ще се изпълнява през 2021 г.

Дейност 2: Финансиране на проекти за рехабилитация и интеграция на хора с увреждания с цел обучения и придобиване на умения за самостоятелен живот, адаптиране, трудова и социална интеграция и реинтеграция

За изпълнение на дейността, през 2019 г. са финансирани 6 броя проекти, в които са обхванати 1200 лица с увреждания. Общата стойност на използваните финансови средства е в размер на 91674,36 лв.

През 2020 г. са финансирани 7 броя проекти като са обхванати 1000 лица с увреждания. Общата стойност на използваните финансови средства е в размер на 95317,01 лв.

Дейност 3: Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения

През 2019 и 2020 г., броят организации, на които е извършен мониторинг, спрямо общия брой, подлежащи на такъв е 100 %. Финансовото обезпечаване на дейността е осигурено от бюджета на АХУ.

ПОДПРИОРИТЕТ 4.2. ФОРМИ НА ЗАЕТОСТ

Мярка 1: Устройване на работа

Дейност 1: Съдействие за устройване на работа на регистрирани безработни лица с трайни увреждания

През 2019 г. от трудовите посредници в дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) съдействие за устройване на работа са получили общо 13 954 хора с увреждания, от тях на работни места, обявени на първичен пазар на труда (ППТ) са устроени 7 215 безработни с увреждания.

През 2020 г. от трудовите посредници в дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) съдействие за устройване на работа са получили общо 8 683 хора с увреждания, от тях за работни места, обявени на ППТ са устроени 6 274 безработни с увреждания.

Дейност 2: Осъществяване на специализирана контролна дейност по спазване на чл. 38, ал. 1, 3, 5 и 6 от Закона за хората с увреждания

Пълноценното и равноправно упражняване на всички права от хората с увреждания е национален приоритет, изискващ провеждане на активна, целенасочена и последователна политика, както и обединяване действията на ангажираните органи на властта, институции и с активното участие на гражданското общество.

Специфичните условия на труд и заетостта на уязвими групи, в т.ч. хора с увреждания, е във фокуса на контролната дейност на ИА „Главна инспекция по труда“ след дадените през 2019 г. правомощия на Инспекцията по труда за контрол по изпълнение на квотите за назначаване на хора с трайни увреждания в предприятия с 50 и над 50 заети лица. Съгласно Закона за хората с увреждания (ЗХУ) за да се гарантира заетостта на хората с трайни увреждания в обичайна работна среда, работодателите трябва да назначават работници и служители с трайни увреждания. Квотата за работодатели с 50 до 99 работници и служители е едно лице с трайни увреждания, а за работодатели със 100 и над 100 работници и служители - две на сто от средносписъчния състав.

За 2020 г. ИА ГИТ е събрала информация относно изпълнението на квоти при извършени 2297 проверки в предприятия с персонал над 50 заети лица. Тези предприятия са покрили или са в процес на изпълнение на задължителните квоти за наемане на хора с трайни увреждания, в т.ч. и чрез прилагане на предвидените от закона алтернативни мерки

за заетост (закупуване на стоки и услуги от специализирани предприятия или кооперации на хора с увреждания или директно от хората с увреждания, осъществяващи самостоятелна стопанска дейност). Проверените работодатели, които не могат или не желаят да изпълнят изискванията, са длъжни да изплащат предвидените от ЗХУ компенсационни вноски в размер 30 на сто от минималната работна заплата за страната за всяко незаето работно място, определено за заемане от човек с трайно увреждане. За 2020 г. 238 работодатели са внесли компенсационни вноски в размер на 551 869 лв. Установени са 58 предприятия, които са освободени от изпълнение на квоти, поради специфични фактори на работната среда. За 2020 г. не са съставяни актове за установяване на административни нарушения за неизпълнение на задължението на работодателите да заплащат компенсационни вноски.

За 2019 г. ИА „Главна инспекция по труда“ е обрала информация относно изпълнението на квоти при извършени 1811 проверки в предприятия с персонал над 50 заети лица. През 2019 г. са установени 53 предприятия, които са освободени от изпълнение на квоти поради специфични фактори на работната среда според критериите, посочени в приложението към Вътрешните правила за извършване на специализирани проверки по през 2019 г. поради неизпълнение на квотите 234 работодатели са заплатили компенсационни вноски на стойност 362 662 лв. за 2158 работни места, които е следвало да бъдат заети от хора с увреждания, общо за периода от м. август 2019 г. до м. декември 2019 г. Съставен е един акт за установяване на административно нарушение за неизпълнение на задължението за заплащане на компенсационни вноски.

Дейност 3: *Осигуряване на подходяща форма на заетост на хора с увреждания – дейността ще се изпълнява през 2021 г.*

Мярка 2: *Защитена заетост*

Дейност 1: *Финансиране на проекти за създаване на центрове за защитена заетост за хора с множество трайни увреждания.*

За изпълнение на дейността, от страна на АХУ е осъществено финансиране на 1 проект за 2019 г. на стойност 263 005,75 лв. и 1 проект за 2020 г. на стойност 297 278,25 лв.

Дейност 2: *Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения*

В рамките на поетите ангажименти за извършване на мониторинг, през 2019 и 2020 г. са мониторирани 2 организации. Финансовото обезпечаване на дейността за 2019 и 2020 г. е осигурено от бюджета на АХУ.

Мярка 3. *Насърчаване и подпомагане на работодателите, съответно органите по назначаване, за създаване на условия за заетост, наемане на работа и/ или повишаване на пригодността за заетост на хората с трайни увреждания по Националната програма за заетост на хората с увреждания*

Дейност 1: *Финансиране на проектни предложения на работодатели/ органи по назначаване по Национална програма за заетост на хората с увреждания за осигуряване на достъп до съществуващи или разкривани нови работни места, за приспособяване на съществуващи работни места, за оборудване на нови работни места за лица с трайни увреждания в трудоспособна възраст, съответстващо на характера на тяхното заболяване, за квалификация и преквалификация, съответно обучение за професионално и служебно развитие за лица с трайни увреждания в трудоспособна възраст.*

За реализиране на дейността, АХУ е финансирала приспособяването и оборудването на 56 работни места за хора с трайни увреждания за 2019 г. на обща стойност 226 155 лв. За 2020 г. броят на приспособените и оборудвани работни места за хора с трайни увреждания е 52, на обща стойност 225 700 лв.

Дейност 2: Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения.

100% спрямо общия брой, подлежащи на мониторинг - От бюджета на АХУ за 2019 и 2020 г.

В рамките на поетите ангажименти за извършване на мониторинг, през 2019 и 2020 г. са мониторирани 100% от организацията. Финансовото обезпечаване на дейността за 2019 и 2020 г. е осигурено от бюджета на АХУ.

Дейност 3: Възстановяване на работодателите на 30 на сто от внесените осигурителни вноски за наетите хора с трайни увреждания.

През 2020 г. 4 броя работодатели са използвали преференцията за възстановяване на работодателите на 30 на сто от внесените осигурителни вноски за наетите хора с трайни увреждания. Сумата на възстановените осигурителни вноски възлиза на 4072,50 лв.

Мярка 4: Подкрепена заетост в специализирана работна среда

Мярка 4.1.: Създаване на условия за конкурентноспособността на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания

Дейност 1: Стимулиране на работодатели от специализирана работна среда за технологично обновяване на производствения процес.

За създаване на условия за конкурентноспособност на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, през 2019 г., АХУ е финансирала технологичното обновяване на 13 специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания, на обща стойност 867 980,01 лв.

За 2020 г. броят на тези предприятия е 14 като сумата на финансовите средства възлиза на 872 810,60 лв.

Извършен мониторинг на 100% от работодателите, подлежащи на мониторинг.

Мярка 4.2.: Механизъм за стимулиране на работодателите от специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания

Дейност 1: Възстановяване на специализираните предприятия, трудово-лечебни бази и кооперациите на хора с увреждания на 50 на сто от внесените осигурителни вноски на работещите по трудово правоотношение лица.

Работодателите на хора с увреждания, ползвали преференцията за възстановяване на внесените от тях осигурителни вноски за 2019 г. са 102, а размерът на възстановените средства възлиза на 1290024,14 лв. За 2020 г. от механизма за стимулиране на работодателите от специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания са се възползвали 96 работодателя, като размера на възстановените средства възлиза на 10710504,50 лв.

Извършен мониторинг на 100% от работодателите, подлежащи на мониторинг.

Мярка 4.3.: Насърчаване на работодателите за подобряване на достъпността, на здравословните и безопасни условия на труд и на социалния климат в специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания

Дейност 1: Стимулиране на работодатели от специализираната работна среда за подобряване условията на труд.

За насърчаване на работодателите за подобряване на достъпността, на здравословните и безопасни условия на труд и на социалния климат в специализираните предприятия и

кооперации на хора с увреждания, от страна на АХУ са предоставени средства в размер на 354 649,83 лв. за 2019 г. и 202 493,92 лв. за 2020 г. В резултат на това, броят хора с увреждания с подобрени условия на труд са 360 за всяка година или 720 общо за двете години.

Мярка 5: Създаване на по-добри условия за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания

Дейност 1: Финансиране на проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хора с трайни увреждания.

За изпълнение на дейността, през 2019 г. са финансирани 16 бр. проекти, на обща стойност 304 649,14 лв., а през 2020 г. 15 бр. проекти на обща стойност 282 299,00 лв.

Дейност 2: Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения.

Извършен мониторинг на 100% от проектите, подлежащи на мониторинг.

Мярка 6: Реализиране на проекти, програми и мерки по Националния план за действие по заетостта и по ОП РЧР

Мярка 6.1.: Реализиране на Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания

Дейност 1: Осигуряване на заетост на хора с увреждания по реда на Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания.

През 2019 г. в заетост общо по Програмата са включени 1 819 безработни лица с увреждания, от които нововключени са 679 безработни с увреждания. От Държавния бюджет са изразходвани 9 324 580 лв.

През 2020 г. в заетост общо по Програмата са включени 1 632 безработни лица с увреждания, от които нововключени са 567 безработни с увреждания. От Държавния бюджет са изразходвани 9 029 664 лв.

Мярка 6.2.: Реализиране на насърчителни мерки за заетост и обучение на хора с трайни увреждания

Дейност 1: Насърчаване на работодателите да наемат безработни младежи до 29-годишна възраст с трайни увреждания, вкл. военноинвалиди, както и младежи, ползващи социални или интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа от социални заведения, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ);

През 2019 г. в заетост общо по насърчителната мярка са включени 10 младежи с трайни увреждания, от които 6 младежи са нововключени. Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 25 536 лв.

През 2020 г. в заетост общо по насърчителната мярка са включени 5 младежи с трайни увреждания, включени от предходната година. Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 11 663 лв.

Дейност 2: Предоставяне на суми за подкрепена заетост за безработни с трайни увреждания или от други групи в неравностойно положение (чл. 43а от ЗНЗ)

През 2019 г. с Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) е планирано да се подкрепи заетостта на 300 лица като средствата за тях са в размер на 210 000 лв. По обявените през годината процедури, за избор на изпълнител по чл. 43а от ЗНЗ няма заявили участие работодатели.

През 2020 г. с НПДЗ-2020 не е планирано изпълнението на насърчителната мярка по

чл. 43а от ЗНЗ.

Дейност 3: *Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания (чл. 51, ал. 2 от ЗНЗ);*

През 2019 г. в заетост общо са включени 363 безработни лица с увреждания, от които 193 са нововключени. Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 1 115 660 лв.

През 2020 г. в заетост общо са включени 439 безработни лица с увреждания, от които 276 са нововключени. Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 1 187 970 лв.

Дейност 4: *Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания на пълно или непълно работно време (чл. 52 от ЗНЗ).*

През 2019 г. в заетост общо по насърчителната мярка са включени 140 безработни лица с трайни увреждания, от които 122 са нововключени.

Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 288 104 лв.

През 2020 г. в заетост общо по насърчителната мярка са включени 133 безработни лица с трайни увреждания, от които 84 са нововключени.

Изразходваните средства от Държавния бюджет са в размер на 249 859 лв.

Мярка 6.3.: *Реализиране на схеми за обучение и заетост, финансирани със средства от ОП РЧР 2014-2020*

Агенцията по заетостта, в качеството си на конкретен бенефициент, изпълнява редица проекти по процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОП РЧР).

Дейност 1: *Схема „Обучение и заетост“ (Компонент II)*

През 2019 г. по Компонент II в заетост са включени 5 932 безработни лица с трайни увреждания над 29 години, а в обучение са включени 311 безработни лица с трайни увреждания над 29 години. Изразходвани са 58 349 794 лв.

През 2020 г. по Компонент II в заетост са включени 496 лица безработни лица с трайни увреждания над 29 години и няма включени в обучение лица. Изразходвани са 66 767 351 лв.

Дейност 2: *Схема „Обучение и заетост на младите хора“ (Компонент II)*

През 2019 г. по Компонент II в заетост са включени 224 безработни младежи до 29 г. с трайни увреждания, като през годината в обучение са включени 4 младежи с увреждания. Изразходвани са 4 985 282 лв.

През 2020 г. по Компонент II в заетост са включени 594 безработни младежи с трайни увреждания, като през годината няма включени в обучение младежи. Изразходвани са 4 659 913 лв.

ПРИОРИТЕТ 5.: ОСИГУРЯВАНЕ НА АДЕКВАТНА ПОДДКРЕПА ЗА ЖИВОТ В ОБЩНОСТТА

Мярка 1: Привеждане в съответствие на подзаконовата нормативна уредба с действащото законодателството в областта на държавната политика за правата на хората с увреждания, във връзка с прилагането на Закона за хората с увреждания, Закона за личната помощ и други закони.

Дейност 1: Разработване на проект на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания

Дейност 2: Разработване на проект на Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания.

Със заповед на Министъра на труда и социалната политика е създадена работна група, която да разработи проект на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания и проект на Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания.

През месец февруари 2019 г. са проведени две заседания на работната група, която разработва проекта на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания и проекта на Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания. На заседанията бяха обсъдени всички становища и предложения по предложените проекти на нормативни документи.

Стартирана е процедурата на обществени консултации с гражданите и юридическите лица, преди внасянето на проекта на Методика за оценка на индивидуалните потребности от подкрепа за хората с увреждания за приемане от Министерски съвет. Проектът е публикуван на интернет страницата на Министерство на труда и социалната политика, и на Портала за обществени консултации на Министерски съвет, ведно с Приложение №1 към чл. 2, Приложение № 2 към чл. 3 от същата, проект на ПМС, доклада и цялостна предварителната оценка на въздействието.

С изготвеният проект на Методика се регламентират реда и условията по изготвянето на индивидуална оценка на потребностите на хората с увреждания, включително оценка за потребността от предоставяне на социални услуги, лична помощ или друг вид подкрепа при условия и по ред, определени със закон.

Стартирана е процедурата на обществени консултации с гражданите и юридическите лица, преди внасянето на проект на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания за приемане от Министерски съвет. Проектът е публикуван на интернет страницата на Министерство на труда и социалната политика, и на Портала за обществени консултации на Министерски съвет, ведно с проект на ПМС, доклад и цялостна предварителната оценка на въздействието.

С изготвеният Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания се регламентира редът и начинът за прилагането на Закона за хората с увреждания, приет в изпълнение на Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017 – 2021 г., в частност на Мярка 137 „Изготвяне на нов вид социална оценка на хората с увреждания с отчитане на индивидуалните потребности“ и Мярка 140 „Модернизиране на системата на интеграционни добавки за хора с увреждания“, както и в съответствие с изискванията на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН и с приоритетите на релевантните национални стратегически документи. При изготвяне на проекта на Правилника за прилагане на Закона за хората с увреждания са съобразени всички законови делегации, разписани в Закона за хората с увреждания.

На заседание на Министерския съвет на 27.03.2019 г. са приети Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания и Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания.

Правилникът за прилагане на Закона за хората с увреждания, приет с ПМС № 65 от 29.03.2019 г., обн. ДВ. бр.27 от 02 Април 2019 г., влиза в сила от 01.04.2019 г.

Методиката за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания, приета с ПМС № 64 от 29.03.2019 г., обн. ДВ. бр.27 от 02 Април 2019 г., влиза в сила от 01.04.2019 г.

***Дейност 3:** Разработване на проект на Правилник за дейността и организацията на работа на Националния съвет за хората с увреждания, реда за признаване на национална представителност на организациите на и за хората с увреждания и контрола за спазването на критериите за национална представителност*

За изпълнение на разпоредбата на § 3 от ПЗР на ЗХУ, която възлага на Министерския съвет до 31.03.2019 г. да приеме правилник за прилагане на ЗХУ и методиката по чл. 22, ал. 3 от ЗХУ, през месец февруари 2019 г. бяха предприети срочни действия за конституиране и персонифициране на Националния съвет за хората с увреждания, чиято основна роля е да разглежда предложения за нови и/или променени нормативни актове, програми, планове, стратегии и други значими документи, имащи отношение към политиката за хората с увреждания.

- Представен за разискване е и проектът на Правилник за дейността и организацията на работа на Националния съвет за хората с увреждания. С разработването на проекта на Правилник се прави следващата стъпка към съобразяване изискванията на чл. 33, т. 1 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, като се институционализира националния координационен механизъм за улесняване провеждането на свързани дейности в различни сектори и на различни равнища по отношение на областите и средствата за подкрепа за социално приобщаване на хората с увреждания. Правилникът е Приет с ПМС № 151 от 14.06.2019 г., и е обнародван в ДВ, бр. 49 от 21.06.2019 г.

***Дейност 4:** Изготвяне на проект на Наредба за включване в механизма лична помощ*

Със заповед на Министъра на труда и социалната политика е създадена междуведомствена работна група, която да разработи Наредба за определяне на реда за включването в механизма лична помощ. През месец април 2019 г. са проведени две заседания, на които са обсъдени концепцията за съдържанието на Наредбата както и постъпилите предложения от членовете на работната група за предоставяне на механизма лична помощ. Същевременно е проведена работна среща между представителите на Министерството на труда и социалната политика, Националния осигурителен институт и Агенцията за социално подпомагане за намиране на законосъобразно решение за изпълнение на чл. 13 от Закона за личната помощ, касаещ изплащането на добавката за чужда помощ от НОИ към АСП, в случай че лице с увреждане желае да ползва механизма за лична помощ и при изразено съгласие от негова страна плащането по чл. 103 от Кодекса за социално осигуряване да бъде преведено за възнаграждения на асистента.

Разработеният проект на Наредба за включване в механизма лична помощ, е публикуван за период от 30 дни на обществени консултации със срок до 26.06.2019 г., след което бе разгледан и подкрепен в рамките на заседание на Националния съвет за хората с увреждания, проведено на 27.06.2019 г.

Наредбата за включване в механизма лична помощ е утвърдена от министъра на труда и социалната политика и предстои обнародването ѝ в Държавен вестник.

Наредба № РД-07-7 от 28.06.2019 г. за включване в механизма лична помощ е обнародвана в Държавен вестник бр. 53 от 05.07.2019 г.

В изпълнение на параграф единствен от Преходни и заключителни разпоредби на Методиката за извършване на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа за хората с увреждания, от страна на МТСП бяха предприети действия, съвместно с АСП, за извършване на последваща оценка на нейното въздействие. Последващата оценка на въздействието на Методика за извършване на индивидуална оценка на потребностите от

подкрепа за хората с увреждания е публично достъпна на портала за обществени консултации и интернет страницата на МТСП.

С оглед необходимостта от оптимизиране на процедурите за включване в механизма лична помощ със Заповед № РД01 – 648 от 11.10.2019 г. на министъра на труда и социалната политика е сформирана междуведомствена работна група за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-7 от 28 юни 2019 г. за включване в механизма лична помощ. Задачата на членовете на работната група е да разработят конкретни текстове за изменение и допълнение на посочения нормативен акт и при съобразяване с действащото трудово и осигурително законодателство в срок до 25.10.2019 г.

В рамките на междуведомствена работна група е разработен и публикуван за обществено обсъждане (в срок до 25 ноември вкл.) проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-7 от 28 юни 2019 г. за включване в механизма лична помощ, който бе разгледан и подкрепен в рамките на заседание на Националния съвет за хората с увреждания, проведено на 26.11.2019 г.

В предложения проект се уреждат случаите, при които се осигурява възможност на ползвателя да заяви своето желание за реалното ползване на механизма лична помощ или предоставянето на тази подкрепа в конкретен (по-малък) брой часове, различен, същевременно не по-голям, от определените в издаденото направление на база на изготвената индивидуална оценка на потребностите.

Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-7 от 28 юни 2019 г. за включване в механизма лична помощ е обнародвана в Държавен вестник бр.99 от 17 Декември 2019 г. и е публикувана на сайта на МТСП.

Мярката е изпълнена, като при подготовката на проекта на Наредба представителите на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) бяха активен участник. На основание приетата наредба всички общини подписаха тристранни споразумения с АСП и НОИ за по-ефективно реализиране на правомощията по ЗЛП. Съвместно между НСОРБ, МТСП и АСП бяха проведени мащабни обучения за общините през м. август 2019 г. по прилагането на Закона.

Дейност 5: Изготвяне на проект на Наредба за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания

Разработен е проект на Наредба за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, който е публикуван за обществени консултации със срок до 19.07.2019 г.

Участие в разработването на проект на механизъм за финансиране и предоставяне и стандарти за качество на помощните средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания.

Наредбата за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, издадена от министъра на труда и социалната политика, е обнародвана в ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г., и е сила от 2.08.2019 г.

Дейност 6: Изготвяне на проект на Наредба за реда за осъществяване на контрол върху изразходване средствата от възстановените осигурителни вноски на работодатели, съответно органи по назначаване, специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и трудово-лечебни бази

Наредбата за реда за осъществяване на контрол върху изразходването на средствата от възстановени осигурителни вноски на работодатели, съответно органи по назначаване, специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания и трудово-лечебни бази е

утвърдена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 50, ал. 3 от Закона за хората с увреждания и е обнародвана в Държавен вестник в брой 51 от 28.06.2019 г.

С тази наредба се определя редът за осъществяване на контрол върху изразходването на средствата от възстановени осигурителни вноски на работодатели, съответно органи по назначаване, специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания и трудово-лечебни бази за държавно обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване.

Контролът по използването на средствата от възстановените осигурителни вноски се извършва от Агенцията за хората с увреждания.

Дейност 7: Изготвяне на проект на Методика за финансиране на целеви проекти и програми за специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания.

Дейност 8: Изготвяне на проект на Методика за финансиране на проекти за създаване на Центрове за защитена заетост

Дейност 9: Изготвяне на проект на Методика за финансиране на програми и проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания

Дейност 10: Изготвяне на проект на Методика за финансиране на проекти за рехабилитация и интеграция на хората с увреждания

Дейност 11: Изготвяне на проект на Методика за финансиране на проекти за изграждане на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания на културни, исторически, спортни обекти

Една от дейностите разпоредени на АХУ в чл. 10, ал.1, т. 7 от ЗХУ е да разработва програми и да финансира мерки за стимулиране на стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания. В тази връзка и предвид възложените ангажименти по закона, изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания утвърди методики за финансиране на програми и проекти в интерес на стопанската инициатива, социалната рехабилитация и достъпната среда за хора с увреждания.

Предвид изложеното по-горе, през 2019 г. са разработени и утвърдени Методика за финансиране на целеви проекти и програми за специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания, Методика за финансиране на проекти за създаване на Центрове за защитена заетост, Методика за финансиране на програми и проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания, Методика за финансиране на проекти за рехабилитация и интеграция на хората с увреждания и Методика за финансиране на проекти за изграждане на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания на културни, исторически, спортни обекти.

Дейност 12: Изготвяне на проект на Национална програма за заетост на хората с увреждания

Във връзка с разпоредбата на чл. 44, ал. 1 от Закона за хората с увреждания през 2019 г. е изготвен проект на Национална програма за заетост на хората с увреждания, която е утвърдена със заповед на министъра на труда и социалната политика. Програмата е изпълнявана от Агенцията за хората с увреждания като предвид нейната ефективност тя е удължена през 2020 и 2021 г. Програмата се изпълнява на проектен принцип в рамките на одобрените бюджетни средства за съответната година. Тази програма има позитивен ефект както за работодателите от една страна, така и хората с трайни увреждания от друга.

Дейност 13: Изготвяне на проект на Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност

В изпълнение на чл. 56 от ЗХУ през 2019 г. е изготвен проект на Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност. Проектът е публикуван за

обществени консултации и е обсъден в рамките на заседание на Националния съвет за хората с увреждания, преди утвърждаването му от министъра на труда и социалната политика. Националната програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност е утвърдена от министъра на труда и социалната политика със Заповед № РД01-544/14.08.2019 г., обнародвана в Държавен вестник брой 66 от 20.08.2019 г.

Програмата се състои от два компонента. Компонент 1 има за цел да финансира дейности за изграждане на достъпна среда за хора с увреждания в съществуващи жилищни сгради и прилежащите им пространства. Компонент 2 предвижда финансиране на дейности за осигуряване на лична мобилност за хората с увреждания, чрез приспособяване/преустройство на лек автомобил и обучение за придобиване на правоспособност за управление на моторно превозно средство, отчитайки специфичните им потребности.

***Дейност 14:** Изменение и допълнение на Наредба Н-19 от 2 декември 2008 г. за условията и реда за освобождаване на лица с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лица или семейства, отглеждани деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст от винетни такси при ползване на републиканските пътища, във връзка с реда и условията за предоставяне на безплатните годишни електронни винетки*

С цел привеждане на действащата нормативна уредба по отношение на правото на хората с увреждания да се освобождават от винетни такси, в края на 2018 г., Наредба Н-19 от 2 декември 2008 г. за условията и реда за освобождаване на лица с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лица или семейства, отглеждани деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст е изменена и допълнена. Тя влиза в сила от 01.01.2019 г., с което се гарантира непрекъсваемото ползване на права от страна на хората с увреждания, валидно и към момента.

Макар всички нововъведения в правната уредба в областта на правата на хората с увреждания да са плод на задълбочена оценка на натрупания опит, професионална експертиза, широко обществено обсъждане и сътрудничество, новият правен формат и заложените в него параметри в голямата си степен са резултат от обществен консенсус, при съобразяване с реалните бюджетни възможности. Практиката при правоприлагането на Закона за хората с увреждания показва, че новият модел на персонално оценяване на нуждите, внедрен от една страна, с оглед изпълнение на изискванията на Конвенцията на ООН, а от друга страна за да се разграничи от водещия към момента медицински модел, базиран на здравния статус на лицето, има нужда да бъде изменен. С оглед на това със заповед № РД-02-13/29.07.2020 г. на министъра на труда и социалната политика е сформирана междуведомствена работна група, която да разработи и предложи нормативни промени в Закона за хората с увреждания и в Закона за личната помощ.

В тази връзка бяха разработени проекти за изменение и допълнение на двата закона. На 20.11.2020 г. от Народното събрание бе приет Закон за изменение и допълнение на Закона за личната помощ (обнародван в ДВ, брой 103 от 4.12.2020 г.), а на 02.12.2020 г., бе приет и Закон за изменение и допълнение на Закона за хората с увреждания (обнародван в ДВ, брой 105 от 11.12.2020 г.). Двата закона влязоха в сила от 01.01.2021 г.

***Мярка 2:** Осигуряване на материална подкрепа за хората с увреждания*

С влизане в сила от 01.01.2019 г. на ЗХУ, финансовото подпомагане за хората с увреждания се реализира на базата на нов модел за определяне размера на средствата предоставяни на хората с трайни увреждания, с цел предоставяне на по-адекватна подкрепа. Финансова подкрепа за хората с увреждания се състои от два компонента: месечна финансова подкрепа, съобразно степента на увреждане и целеви помощи, съобразно вида на

увреждането (за осигуряване на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия; за покупка на лично моторно превозно средство; за приспособяване на жилище; за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги; за наем на общинско жилище). По настояване на представителите на хората с увреждания за база при изчисляване на размера на подкрепата бе определена линията на бедност, установена за страната за съответната година, която като динамичен монетарен показател е с ежегодна индексация и това създава гаранция за както за ежегодно увеличение на подкрепата към хората с увреждания. Предприетия нов подход поставя хората с увреждания в по-благоприятно икономическо положение, тъй като отчита измененията в динамичната макроикономическа среда, нещо което предшестващия го модел не отразяваше.

Дейност 1: Осигуряване на месечна финансова подкрепа на хората с увреждания.

От 01.01.2019 г. с влизането в сила на Закона за хората с увреждания е осигурена месечна финансова подкрепа на 664 608 средномесечен брой лица.

Дейност 2: Осигуряване на целеви помощи на хората с увреждания:

- целева помощ за изработване, покупка и/ или ремонт на помощни средства, приспособления и съоръжения и медицински изделия (ПСПСМИ);

През 2020 г. средномесечният брой лица, на които са отпуснати целеви помощи за осигуряване на ПСПСМИ е 6 780.

- целева помощ за приспособяване на жилище;

През 2020 г. средномесечният брой лица, на които са отпуснати целеви помощи за приспособяване на жилище са 23.

- покупка на лично моторно превозно средство;

През 2020 г. средномесечният брой лица, на които са отпуснати целеви помощи за покупка на лично моторно превозно средство са 4.

- целева помощ за балнеолечение и/ или рехабилитационни услуги;

През 2020 г. средномесечният брой отпуснати целеви помощи за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги са 2 996.

- целева помощ за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги по чл. 76, ал. 6 от ЗХУ;

През 2020 г. средномесечният брой лица, на които са отпуснати целеви помощи за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги са 924.

- целева помощ за наем общинско жилище.

През 2020 г. средномесечният брой лица, на които са отпуснати целеви помощи за наем общинско жилище са 1 120.

Дейност 3: Гарантиране на правото на адекватна подкрепа за живот в общността на децата с увреждания

За гарантиране на правото на адекватна подкрепа за живот в общността на децата с увреждания са извършени 77 бр. проверки, от тях: 25 бр. по сигнал, 2 бр. последващи проверки за проследяване на изпълнението на дадено задължително предписание и 50 бр. планови проверки.

Дейност 4: Подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни

Съгласно предвидените срокове в Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“ и Плана за действие за периода 2018-2021 г. за изпълнение на Националната

стратегия за дългосрочна грижа продължава изпълнение на процеса на деинституционализация на грижата за децата, възрастните хора и хората с увреждания.

С оглед окончателното финализиране на процеса на деинституционализация на грижата за деца ще продължат да се реализират мерки с фокус върху:

- закриване на оставащите специализирани институции за деца, с изключение на домовете за медико-социални грижи за деца във Варна, Кърджали, Плевен и Стара Загора, които ще продължат да функционират до 31.12.2021 г.;
- ранното детско развитие и ранната интервенция, превенция и реинтеграция;
- превенция на възпроизвеждането на институционалния модел на грижа;
- повишаване на качеството и ефективността на мрежата от социални услуги за подкрепа на децата и техните семейства;
- интегрираното предоставяне на подкрепа и интегрирани междусекторни услуги;
- укрепване на капацитета на системата за закрила на детето.

Продължава процесът по извеждане на всички деца настанени на резидентна грижа в 12-те ДМСГД. Закриване на 12-те ДМСГД. Разкриват се нови услуги за подкрепа на децата и техните семейства с акцент децата с увреждания:

- Разкриване на 25 Центъра за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания - ЦКОДУХЗ /3 вече са разкрити/ във всяка област, както и - разкриване на 26 интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за деца с увреждания и потребност от постоянни медицински грижи и за деца с високо-рискново поведение.

Предстои разработване на План за действие за периода 2022-2027 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа. Изпълнението на Плана за действие има за цел осъществяване на втория етап на процеса на деинституционализация на грижата за хората с увреждания и възрастните хора. Целят се интервенции за осигуряването на равен достъп до услуги, включително за дългосрочна грижа и повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги, въвеждане на интегрирани подходи при предоставянето на социални услуги, както и развитие на интегрираното предоставяне на подкрепа и интегрираните здравно-социални услуги.

Мярка 3: Осигуряване на подкрепа на хората с увреждания за упражняване на правата им, чрез включване в механизма лична помощ

Дейност 1: Предоставяне на механизма лична помощ

За осигуряване на подкрепа на хората с увреждания за упражняване на правата им, чрез включване в механизма лична помощ през 2020 г. са изготвени 24 137 направления за лична помощ. В резултат на това средномесечният брой ползватели на механизма е 25 997 лица.

Мярка 4: Прецизиране на механизма за предоставяне на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания

Дейност 1: Изпълнение на разпоредбите на чл. 61, ал. 1 от ЗХУ, § 8 от Преходни и заключителни разпоредби на ЗХУ и чл. 68, ал. 2 от ППЗХУ.

След влизането в сила на ЗХУ от 1 януари 2019 г. и ППЗХУ, в сила от 01.04.2019 г., бяха предприети действия за актуализирани правните основания, на които са издадени заповедите за помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания, с цел съобразяването им с действащото към момента законодателство.

Във връзка с изпълнение на разпоредбите на чл. 61, ал. 1 от ЗХУ, § 8 от Преходни и заключителни разпоредби на ЗХУ и чл. 68, ал. 2 от ППЗХУ, Министъра на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на здравеопазването и министъра на финансите, утвърдиха:

- Заповед № РД01-366 от 22.05.2019 г. за утвърждаване на списък на помощните средства, приспособения и съоръжения за хора с увреждания;
- Заповед № РД01-364 от 22.05.2019 г. за утвърждаване на списък на медицинските изделия, предназначени за хората с увреждания;
- Заповед № РД01-365 от 22.05.2019 г. за определяне на максимални размери на целевите помощи за изработване, покупка и/или ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания.

При актуализирането на заповедта за определяне на максимални размери на целевите помощи за изработване, покупка и/или ремонт на помощни средства, приспособения, съоръжения и медицински изделия за хората с увреждания са отразени постъпили в Министерството на труда и социалната политика предложения за промени в съдържанието ѝ от страна на специалисти в областта на протезирането. Целта е осъвременяване на посочените в заповедта позиции чрез премахване на технологично остарелите видове протези и допълването на произвежданите към момента високотехнологични модулни протези за хората с увреждания.

Спазвайки разпоредбите на Закона за нормативните актове, цитираните заповеди на министъра на труда и социалната политика са изпратени за обнародване в неофициалния раздел на „Държавен вестник“, съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за „Държавен вестник“. Заповедите са обнародвани в неофициалния раздел на Държавен вестник, брой 44 от 04.06.2019 г.

Дейност 2: Финансиране и предоставяне на помощните средства, приспособенията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания въз основа на механизъм и стандарти за качество на помощните средства, приспособенията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания, в рамките на системата на здравеопазването.

В Закона за хората с увреждания (ЗХУ), в сила от 1 януари 2019 г., е заложено от 1 януари 2020 г. финансирането и предоставянето на ПСПСМИ за хората с увреждания да се осъществява от системата на здравеопазването. Същите следва да се предоставят в натурално измерение и в съответствие с нов механизъм и утвърдени стандарти за качество, изработени и утвърдени съвместно от Министерството на здравеопазването и Националната здравноосигурителна каса.

Предложено е отлагане прилагането на разпоредбите на чл. 73, ал. 3 и ал. 4, и § 9 от ЗХУ от страна на отговорните институции, като в § 12 от ПЗР на Закон за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2020 г. е уреден временен механизъм за заплащане на съответните търговци или производители и предоставяне на помощните средства, приспособенията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания от НЗОК чрез Агенцията за социално подпомагане, във връзка с обвързаността с индивидуална оценка на потребностите и установяване на потребността от осигуряването им по арг. на чл. 72, т. 1 от ЗХУ. Законът е обнародван в Държавен вестник бр.99 от 17 Декември 2019 г. Приетите промени, уреждат временния механизъм, с цел осигуряване на възможност ПСПСМИ да се финансират от НЗОК и да се предоставят от АСП, с оглед минимизиране на риска хората с увреждания да останат без необходимите им ПСПСМИ.

Съгласно § 11 от ПЗР на Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2021 г. (обнародван в ДВ, брой 103 от 4.12.2020 г., в сила от 01.01.2021 г.), НЗОК ще заплаща за предоставените на хората с увреждания помощни средства, приспособения,

съоръжения и медицински изделия или за техния ремонт при досегашните условия и ред до 31 декември 2021 г.

С приетия от Народното събрание Закон за изменение и допълнение на Закона за хората с увреждания (обнародван в ДВ, брой 105 от 11.12.2020 г.) са изменени и допълнени чл. 72, чл. 73, чл. 88, чл. 89, чл. 90, чл. 91, чл. 99, чл. 101, ал. 1, т. 6 и ал. 2, т. 7. Конкретните промени влизат в сила от 01.01.2022 г., с оглед осигуряване работещ механизъм за предоставяне и финансиране на помощните средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия за хората с увреждания от НЗОК.

Мярка 5: *Предоставяне на безплатни годишни електронни винетки за хората с увреждания*
Дейност 1: *Освобождаване от заплащане на винетни такси при ползване на платената пътна мрежа на лица с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лица или семейства, отглеждащи деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст.*

За 2020 г. броят хора с трайни увреждания с осигурена безплатна годишна електронна винетка е 229 007.

ПРИОРИТЕТ 6.: ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО СПОРТ, ОТДИХ, ТУРИЗЪМ И УЧАСТИЕ В КУЛТУРНИЯ ЖИВОТ

Мярка 1: *Постигане на ефективно пълноправно включване на хората с увреждания в културния, обществения и спортния живот на страната, чрез изграждане на достъпна архитектурна среда*

Дейност 1: *Финансиране на проекти за изграждане на достъпна архитектурна среда за хора с увреждания на културни, исторически, спортни обекти.*

За изпълнение на дейността през 2019 г. са финансирани 10 броя проекти на стойност 134 424 лв., а през 2020 г. са финансирани 12 проекта на стойност 389 941 лв. за 2020 г.

Дейност 2: *Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения*

През 2019 и 2020 г. е извършен мониторинг на 100% от организациите, подлежащи на такъв.

Дейност 3: *Ремонт и реконструкция на сгради в областта на културата за осигуряване на достъпна архитектурна среда*

По отношение на достъпната архитектурна среда в Закона за устройство на територията (ЗУТ) са направени необходимите промени в изпълнение на мерките, включени в Концепция за промени в националното законодателство, свързани с прилагането на чл. 9 „Достъпност“ от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания по отношение на достъпната архитектурна среда, одобрена с Решение № 638 от 3.8.2016 г. на Министерския съвет на Република България.

- съгласно чл. 75, ал. 3 от ЗУТ транспортната техническа инфраструктура трябва да осигурява най-добри условия за удобен, безопасен и икономичен транспорт на пътници и товари и за достъпност на лица с увреждания, при опазване на околната среда;

- съгласно чл. 112, ал. 4 от ЗУТ с подробните устройствени планове трябва да се създават и условия за устройство на средата и техническата инфраструктура с цел достъпност и ползване от лица с увреждания, съобразно изискванията на наредбата по чл. 169, ал. 4 от ЗУТ за изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания;

- съгласно чл. 169, ал. 1, т. 4 от ЗУТ строежите се проектират, изпълняват и поддържат в съответствие с основните изисквания към строежите (вкл. за достъпност и безопасност при експлоатация), определени в приложение I на Регламент (ЕС) № 305/2011 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани условия за предлагането на пазара на строителни продукти и за отмяна на Директива 89/106/ЕИО на Съвета (ОВ, L 88/5 от 4 април 2011 г.);

- съгласно чл. 169, ал. 4 от ЗУТ министърът на регионалното развитие и благоустройството е издал наредба за определяне на изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания - Наредба № 4 от 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда на населението, вкл. за хората с увреждания (Наредба № 4 от 2009 г.) (обн., ДВ, бр. 54 от 2009 г., изм., бр. 54 от 2011 г.). С наредбата се определят изискванията при устройственото планиране, инвестиционното проектиране, изпълнението и поддържането на строежите (елементите на урбанизираната територия и на сградите и съоръженията) за осигуряване на достъпна архитектурна среда за цялото население, като се отчитат и специфичните нужди на хората с намалена подвижност, в т. ч. на хората с увреждания. Наредбата се прилага и при извършване на реконструкция, основно обновяване, основен ремонт, преустройство, пристрояване и надстрояване на съществуващи елементи на урбанизирана територия и на сградите и съоръженията;

- в чл. 184 от ЗУТ са определени облекчени условия и ред за изграждане или поставяне на съоръжения за достъпна среда на хората с увреждания в съществуващи сгради.

Разпоредбите на ЗУТ, както и нормативните изисквания за осигуряване на достъпна архитектурна среда, следва да се спазват от всички участници в процеса на проектирането и строителството съгласно чл. 160, ал. 1 от ЗУТ - възложители, строители, проектантите, консултантите, физически лица, упражняващи технически контрол за част "Конструктивна", технически ръководители и доставчици на машини, съоръжения и технологично оборудване, от органите, които съгласуват и одобряват устройствените планове и инвестиционните проекти, издават разрешения за строеж и актове за въвеждане в експлоатация на завършените строежи, както и от контролните органи.

От компетентността на МРРБ е проверката за изпълнение на посочените по-горе законови разпоредби и нормативни актове при одобряване на подробни устройствени планове, съгласуването и одобряването на инвестиционни проекти и при издаване на разрешение за строеж за обекти с обхват повече от една област, обекти с национално значение и/или национални обекти, републикански пътища, железопътни магистрали и железопътни линии (съответно в изпълнение на разпоредбите на чл. 129, ал. 3, т. 2, чл. 141, ал. 6, т. 2, чл. 145, ал. 1, т. 3 и чл. 148, ал. 3, т. 2 от ЗУТ).

В началото на 2019 г., във връзка с влизането в сила от 1.1.2019 г. на Закона за хората с увреждания, МРРБ инициира създаването на междуведомствена работна група за извършване на преглед по прилагане на изискванията на Наредба № 4 от 2009 г. Поставените основни цели на работната група бяха постигане на съответствие с разпоредбите на ЗХУ и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (основно с чл. 9), подобряване на нормативните изисквания за осигуряване на достъпна среда в сградите и съоръженията и актуализирането им в съответствие с действащите европейски и международни стандарти и добри практики.

Във връзка с настъпилите промени в законодателството новите предложения за промени са интегрирани в основния текст на Наредба № 4 от 2009 г. и проектът е оформен като изцяло нова наредба на министъра на регионалното развитие и благоустройството,

която да се издаде на основание чл. 53, ал. 3 ЗХУ и във връзка с чл. 112, ал. 4, чл. 169, ал. 1, т. 4 и ал. 4 ЗУТ. Наименованието на новата наредба е определено в съответствие с новото законово основание в ЗХУ, а именно: Наредба за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията.

Проектът на нова наредба е официално съгласуван със заинтересованите страни и за него е проведена обществената консултация в изпълнение на чл. 26, ал. 3 от Закона за нормативните актове. Под номер 2020/331/BG проектът премина и процедурата по нотификация пред Европейската комисия в изпълнение на Постановление № 165 на Министерския съвет от 2004 г. за организацията и координацията на обмена на информация за технически регламенти и правила за услуги на информационното общество и за установяване на процедурите, свързани с прилагането на някои национални технически правила за продукти, законно предлагани на пазара на друга държава членка.

В Държавен вестник, бр. 12 от 12.02.2021 г. е обнародвана НАРЕДБА № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията, издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството, която влиза в сила от 13.03.2021 г.

С Наредбата за изискванията към категоризираните места за настаняване и заведения за хранене и развлечения, за реда за определяне на категория, както и за условията и реда за регистриране на стаи за гости и апартаменти за гости, приета от Министерския съвет (Наредбата) издадена на основание в чл. 121, ал. 5 от Закона за туризма са въведени изисквания, на които следва да отговорят местата за настаняване и заведенията за хранене и развлеченията за достъпна среда за хората с намалена подвижност съобразно Наредбата по чл. 53, ал. 3 от ЗХУ.

Освен направените промени в действащото национално законодателство чрез което се регулират условията за достъпност на архитектурните сгради, допълнително са реализирани:

➤ Национална програма „Създаване на достъпна архитектурна среда и сигурност в училище“ – основна цел на програмата е осигуряване на свободен достъп на хора с увреждания и специални образователни потребности до сгради за обществено обслужване, предназначени за образование, чрез изграждане на достъпна архитектурна среда до тях съгласно изискванията на Закона за интеграция на хората с увреждания и Наредба № 4 от 01.07.2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания (Наредба № 4). Гарантиране живота, здравето и сигурността на учениците, учителите и персонала в училищните сгради и прилежащите им части и терени.

➤ Реализиране на програма № 1700.01.02 „Улесняване на достъпа до образование, която има за цел:

- Организиране и осъществяване на обучения на експерти от РУО, директори и педагогически специалисти, в т.ч. психолози, логопеди ресурсни учители, в прилагане на приоритетни политики, свързани с приобщаващото образование и подкрепата за личностно развитие на децата и учениците.

- Организиране и координиране на дейности за провеждане на обучения на директори и педагогически специалисти от специалните училища и центровете за специална образователна подкрепа.

➤ По проект „Образование за утрешния ден“ по ОП НОИР за специалните училища за ученици със сензорни увреждания – увреден слух и нарушено зрение, се предвижда

осигуряване на помагачи технологии: ФМ системи, четящи камери, системи за контрол с поглед и други.

Мярка 2: Осигуряване на условия и възможности от спортните клубове в страната за разширяване на обхвата на хората с трайни увреждания, за участие в спортни занимания с оглед подобряване физическата им дееспособност, пълноценно използване на свободното време и социалната им интеграция

Дейност 1: Финансиране на проекти за рехабилитация и интеграция на хора с увреждания с цел организиране на публични изяви – фестивали, концерти, спектакли, пленери, художествени изложби, литературни изяви, спортни състезания и др., изготвяне на различни материали, подпомагачи работата с хората с трайни увреждания за пълноправното им включване.

За реализация на дейността, през 2019 г., Агенцията за хората с увреждания е финансирала 19 проекта на обща стойност 269 970,37 лв. обхванатите лица с увреждания са 3 658. През 2020 г. броят на финансираните проекти е 14 като общата сума на финансирането възлиза на 175 956,73 лв. лицата с увреждания, обхванати в проектите е 3 662.

Дейност 2: Извършване на мониторинг по изпълнение на поетите задължения.

През 2019 и 2020 г. е извършен мониторинг на 100% от организациите, подлежащи на такъв. Финансовото обезпечаване на дейностите по мониторинг е осигурено от бюджета на АХУ за 2019 и 2020 г.

Мярка 2: Осигуряване на достъпна среда в спортните обекти

Дейност 1: Изграждане и обновяване на спортни обекти и осигуряване на достъпна среда

За изграждане и обновяване на спортни обекти и осигуряване на достъпна среда, по НАРЕДБА № 4 от 8.07.2019 г. за финансово подпомагане на изграждането и обновяването на спортни обекти – държавна и общинска собственост, през 2019 г., Министерството на младежта и спорта финансира 8 обекта на стойност 3 596 468 лв. през 2020 г. броят на финансираните обекти е 11 като стойността на финансирането е в размер на 1 660 173 лв.

Броят на изградените спортни обекти с достъпна среда за хора с увреждания е 1.

Мярка 3: Осигуряване на условия и възможности за участие на хората с увреждания в спортни занимания в свободното им време

Дейност 1: Изпълнение на „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, направление „Спорт в свободното време за хора с увреждания“

В рамките на изпълнение на „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, направление „Спорт в свободното време за хора с увреждания“ финансово са подпомогнати 6 федерации през 2019 г. и 6 федерации през 2020 г. Броят на хората с увреждания, участващи в спортни занимания през 2019 г. е 430, а през 2020 г. 300. Одобреният размер на финансовото подпомагане за 2019 г. възлиза на 167 700 лв., а през 2020 г. на 150 740 лв.

Мярка 4: Осигуряване на условия и възможности за подготовка и участие на хора с увреждания в спортни състезания и прояви

Дейност 1: Изпълнение на „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, направление „Спортно-състезателна дейност на хора с увреждания“

В изпълнение на „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, направление „Спортно-състезателна дейност на хора с увреждания“ финансово са подпомогнати 7 федерации през 2019 г. и 6 федерации през 2020 г. Броят на хората с увреждания, участващи

в спортни състезания през 2019 г. е 2 000 , а през 2020 г. 1 100. Одобреният размер на финансовото подпомагане за 2019 г. възлиза на 1 204 000 лв., а през 2020 г. на 1 138 260 лв.

Дейност 2: *Изпълнение на „Програма за развитие на спортните клубове“ и материално стимулиране на спортисти и треньори*

В изпълнение на „Програма за развитие на спортните клубове“ и материално стимулиране на спортисти и треньори финансово са подпомогнати 20 клуба през 2019 г. и 18 клуба през 2020 г. Броят на наградените спортисти и техните треньори през 2019 г. е 30 спортисти и 11 треньора , а през 2020 г. 1 спортист и 1 треньор. Одобреният размер на финансовото подпомагане за 2019 г. възлиза на 283 690 лв., а през 2020 г. на 106 960 лв.

Дейност 3: *Провеждане на Ученически игри за деца с увреден слух, нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система*

В рамките на изпълнение на дейността, през учебната 2018/2019 г., 310 ученици със специални образователни потребности са участвали в спортни състезания. През учебната 2019/2020 г. 26 ученици са участвали в спортни състезания. Броят спортове, включени в състезанията е 11 вида спорт през учебната 2018/2019 г. и 1 вид спорт през учебната 2019/2020 г. Дейността финансово е обезпечена от програмните бюджети на ММС и МОН. През учебната 2018/2019 г. размерът на финансиране на дейността възлиза на 32 510 лв. от бюджета на ММС и 37 000 от бюджета на МОН. За учебната 2019/2020 г. дейността е финансирана със същия размер финансови средства.

Мярка 5: *Осигуряване на условия и възможности от спортните клубове в страната за разширяване на обхвата на хората с увреждания, за участие в спортни занимания с оглед подобряване физическата им дееспособност, пълноценно използване на свободното време и социалната им интеграция*

Дейност 1: *Приемане на изменение в Наредба № Н-3 за водене на регистъра на музеите и обстоятелствата подлежащи на вписване в него за отчет посещенията на деца, ученици и възрастни хора с увреждания, за статистика за работещ персонал с квалификация, обслужващ хора с увреждания.*

За усъвършенстване на нормативната база в областта на културата през 2019 г. са приети планираните промени в Наредба № Н-00-0005/08.06.2010 г. за условията и реда за възпроизвеждане на културни ценности в копия, реплики и предмети с търговско предназначение, за създаване на реплики, прототипи и макети на културни ценности за незрящи (изм. и доп. ДВ. бр.35 от 30 Април 2019 г.).

През 2019 г. е приета Наредба № 2 от 1 юли 2019 г. за реда за водене на регистъра на народните читалища и на читалищните сдружения (обн. ДВ. Бр.54 от 9 Юли 2019 г.), съгласно която част от задължението на читалищата и сдруженията е да представят информационна карта за състоянието и дейността си, в която се попълва и информация по критерий за работа за и с хора с увреждания. Към момента се актуализират данните за 2020 г., които се публикуват в публичния регистър на народните читалища. (<https://chitalishta.com/>)

През 2020 г. е подготвен проект за изменение на Наредба № Н-3 за водене на регистъра на музеите и обстоятелствата, подлежащи на вписване в него за отчет посещенията на деца, ученици и възрастни хора с увреждания, за статистика за работещ персонал с квалификация, обслужващ хора с увреждания.

Дейност 2: Промени в текста на Наредба № Н-4 от 2013 г. за условията и реда за представяне на културните ценности за осигуряване на безплатен вход до музеите на придружители на хората с увреждания и създаване на архитектурен достъп до културни ценности, подходящи за незрящи посетители.

През 2020 г. е подготвен проект за изменение на Наредба № Н- 4/08.10.2013 г. за условията и реда за представяне на културните ценности за осигуряване на безплатен вход до музеите на придружители на хората с увреждания и създаване на архитектурен достъп до културни ценности, подходящи за незрящи посетители.

Предложените промени през 2020 г. не са реализирани и по тях ще продължава работата и през следващия планов период.

Мярка 6: Подкрепа на творчески проекти, свързани с изявата, развитие на творческия потенциал и участие в културния живот на хора с увреждания

Дейност 1: Финансиране на проекти, свързани с осигуряване на достъп до културното наследство за хора с допълнителни потребности

Продължава и изпълнението на проекти за подобряване на условията за интегрирано обучение в националните училища по изкуствата и културата с цел осигуряване на достъпна архитектурна среда. Ремонти за реконструкция и осигуряване на достъпна среда са извършени в две училища по изкуствата - Национално училище по изкуствата „Добри Христов“ – Варна и Националното училище за фолклорни изкуства „Филип Кутев“ – Котел. Проектите са по Оперативна програма „Региони в растеж“. По тази програма вече са реализирани общо 8 проекта. През 2020 г. е подаден един нов проект по Оперативната програма „Региони в растеж“ – за Професионална гимназия по каменообработване – Кунино, като той също предвижда осигуряване на достъпна среда.

Значителна част от училищата по изкуствата имат вече осъществени проекти за достъпна среда и по Националната програма на МОН „Достъпно и сигурно училище“. Към момента със средства по тази програма са реализирани 6 проекта.

По отношение на изграждането на модел за успешното включване в образователната среда на учениците със специални образователни потребности в сравнение с предходни години се отчита запазване броя на децата със специални образователни потребности. За учебната 2019/2020 г. в училищата по изкуствата и училищата по културата интегрирано се обучават 72 деца със специални образователни потребности, а 58 от тях са подпомогнати ресурсно. За учебната 2020/2021 г. в училищата по изкуствата и училищата по културата интегрирано се обучават 64 деца със специални образователни потребности, като на 52 от тях е подсигурано съответното ресурсно подпомагане, съобразно нуждите и увреждането. Също така, ученици със специални образователни потребности получават стипендии за деца с изявени дарби по Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби.

Дейност 2: Подкрепа на проекти в областта на сценичните изкуства

Дейност 3: Подкрепа на проекти в областта на любителското изкуство

Дейност 4: Подкрепа на проекти в областта на библиотечното дело

Дейност 5: Подкрепа на проекти в областта на издателската дейност

Министерство на културата, в партньорство с музеи, галерии, културни институти, НПО, читалища, библиотеки и издателства, продължи своята дейност в подкрепа на творчески проекти, свързани с изявата и развитието на творческия потенциал, достъпа до културното наследство и участието в културния живот на хора с увреждания. Оказана е

подкрепа на творчески проекти в областта на културното наследство, сценичните изкуства, любителското изкуство, библиотечното дело, издателската дейност и книгоразпространението в рамките на бюджета по програми на Министерство на културата.

В областта на сценичните изкуства по конкурсни сесии за разпространение на готов сценичен продукт в областта на театралното, музикалното или танцовото изкуство – спектакъл или концерт, през 2019 г. подкрепените проекти са 2, а през 2020 г. – финансова подкрепа са получили 3 проекта, свързани с осигуряване на достъп до културното наследство за хора с допълнителни потребности, като е отделено специално внимание към създаване на условия за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания и ефективно решаване проблемите на лицата със специфични нужди.

Министерство на културата е подкрепило проекти за участие в културния живот на хора с увреждания и в областта на издателската дейност и обогатяването на библиотечния фонд: по програма „Българските библиотеки - съвременни центрове за четене и информираност“ за финансово подпомагане на проекти на обществените библиотеки при обновяване на фондовете им с книги и други информационни източници през 2019 г. е подкрепено Националното читалище на слепите „Луи Брайл 1928“ за реализация на проект на стойност 1069, 20 лв. за обновяване на библиотеката на читалището с брайлови книги. През 2020 г. по същата програма читалището е получило подкрепа на стойност 3736,69 лв.

Националното читалище на слепите „Луи Брайл 1928“ е подкрепено по програма „Помощ за книгата“ през 2020 г. за финансово подпомагане на проект за издаването на поредица от 20 детски книжки на брайл с описание на илюстрациите от български и чуждестранни автори.

През 2020 г. Министерство на културата продължи да работи за поетапното изпълнение на Програма РА14 „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, която се фокусира върху ролята на културата и културното наследство като ресурси за местно и регионално развитие. Програмата обхваща периода 2014-2021 г. и е финансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. По програмата се подкрепят проекти за разширяване на достъпа до култура, които подобряват условията на представяне на колекции на музеи, галерии, библиотеки и читалища, както и такива, които документират културната история на социални, етнически и културни малцинства и групи.

Мярка 7: Оказване на методическа помощ на работещите в сферата на културата за подобряване на средата за достъпност на хора с увреждания и допълнителни потребности в музеи, галерии, театри, библиотеки и читалища

Дейност 1: Организиране и провеждане на обучение на музейни специалисти за осигуряване на интелектуална и физическа достъпност на посетители с увреждания и допълнителни потребности.

Дейност 2: Учредяване на Национална награда „Музейна образователна дейност“

Дейност 3: Учредяване на Национална награда „Образователна дейност в библиотеката“

В изпълнение на мярка Оказване на методическа помощ на работещите в сферата на културата за подобряване на средата за достъпност на хора с увреждания и допълнителни потребности в музеи, галерии, театри, библиотеки и читалища ежегодно се финансират проекти за физически и ментален достъп на граждани в неравностойно положение. Всички програми в областта на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства отчитат необходимост от специално внимание и увеличаване на възможностите за достъп до

културния свят от страна хората със специални нужди. За периода 2017 – 2020 г. са финансирани 4 бр. проекти със специално внимание към създаване на условия за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания и ефективно решаване проблемите на лицата със специфични нужди.

Музеите и художествените галерии от своя страна изпълняват разпоредбите на чл. 187, ал. 5 от Закона за културното наследство. Съгласно Регистъра на музеите, в 126 музея и художествени галерии или 83 % от общо регистрираните, достъпът на хора с увреждания е свободен. Останалите 25 културни организации са определили намалени цени за същата категория посетители, като минималното намаление е с 50% по-ниско спрямо цената на редовния билет.

През 2019 г. експерти от Министерството на културата участваха в международна конференция „COME IN! CAPITALISATION CONFERENCE“ в гр. Триест. Проектът е финансиран по програма на ЕС Interreg Central Europe с цел да се осигури от малките и средно големите музеи по-достъпна среда за посетители, включително за хора с увреждания. Акцент в работата на конференцията бе знакът COME-IN!, с който ще се награждават музеи, които успешно прилагат стандартите за достъп, определени в рамките на проекта. Осъществен е превод на български език на Наръчник за музейни специалисти „COME-IN!“. Същият е разпространен сред музеите в страната, както и информацията за условията за участие за получаване на знака „COME-IN!“.

В обществените библиотеки в страната се предоставят безплатни обучения за придобиване на дигитални умения за различни целеви групи – пенсионери, деца, хора с увреждания и др. Също така продължават усилията за осигуряване на по-голяма достъпност за хора с увреждания с въвеждане на необходимото техническо оборудване. Показателен пример в това отношение е Националната библиотека "Св. Св. Кирил и Методий", където чрез проекти, финансирани от Агенцията за хора с увреждания, са въведени нови технологии и спомагателни устройства за хора с увреждания, както и помощни средства за осигуряване на тяхната мобилност.

На народните читалища се предоставят възможности за осъществяване на политики за осигуряване на по-широк достъп до култура, за участие в творчески дейности и в културния живот на населеното място на хора от всички възрасти и социални групи от населението, включително и за интеграция на хората с увреждания. За да могат да изпълняват своите културно-просветни функции, читалищата получават годишна държавна субсидия, насочена към осигуряване, поддържане и развитие на условия за дейност в народните читалища, така че те да могат да отговорят на потребностите на гражданите в сферата на културата, образованието и социалните дейности. Завишението на държавната субсидия за 2020 г. спрямо 2019 г. е 10%. През 2019 г. за читалищата са предоставени бюджетни средства за 72 допълнителни субсидирани бройки за 2020 г.

Със Закона за държавния бюджет за 2021 година и Решение № 790 от 30 октомври 2020 година за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 2021 година, стандартът за една субсидирана бройка за читалищата през 2021 година е в размер на 11 484 лева, като същият е завишен с 10% спрямо предходната 2020 година. Общият брой субсидирани бройки за читалищата е 7 771, в това число и увеличение с 40, разпределени съгласно Правилата за предоставяне на бюджетни средства за допълнителни субсидирани бройки за народните читалища по области, общини,

населени места и читалища. Средствата са разпределени основно за художествено-творческа, организационна, административна, библиотечно-информационна и изследователска дейност в областта на културното наследство, включително подобряване на условията за достъпност за хората с увреждания. Подкрепените дейности са насочени приоритетно към деца, младежи и за активен живот на възрастните хора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С изпълнението на ангажиментите, включени в Плана за действие за прилагане на Националната стратегия за хората с увреждания 2019-2020 г. бе приключено и изпълнението на Националната стратегия за хората с увреждания (2016-2020). С Плана бе завършен поредният етап с целенасочени, последователни, координирани и рационални действия и подходи от страна на всички заинтересовани страни, с оглед не само постигане на целите заложи в Националната стратегия, но и във връзка с прилагане на разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания в Република България.

За продължаване на последователната политика за пълноценно и равноправно упражняване на всички права от хората с увреждания в края на 2020 г. бе разработена и приета нова Национална стратегия за хората с увреждания за периода 2021 – 2030 г.

Документът е разработен с оглед реализиране на националните ангажименти по прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и като продължение на действалата до края на 2020 г. стратегия в областта на правата на хората с увреждания.

Стратегията обхваща мерки за подпомагане на гражданите с увреждания при съобразяване с Принцип 17. Интеграция на хората с увреждания от Европейския стълб на социалните права: „Хората с увреждания имат право на подпомагане на доходите, което осигурява достоен живот, услуги, които им дават възможност да участват на пазара на труда и в обществото, и работна среда, приспособена към техните нужди.“

Целите и приоритетите на Стратегията са формулирани в съответствие с реализиране на ангажиментите по прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Прилагането на Конвенцията, като част от вътрешното право на страната, изисква наличието и спазването на ясни планове за изпълнение на поетите задължения и е свързана с утвърждаване на добра координация и ползотворен диалог между всички заинтересовани страни за подобряване положението на хората с увреждания.

Мерките в Стратегията кореспондират с водещите политики за насърчаване на социалното включване, очертани в други стратегически документи и национални програми.

Основната цел на Стратегията е подобряване на качеството на живот на хората с увреждания чрез създаване на условия и предоставяне на възможности за тяхното пълноценно и равноправно участие в общността.

През следващия програмен период при използването на Европейските структурни и инвестиционни фондове ще се наблюдава стриктно придържане към принципите на недискриминация и равнопоставеност, за да се гарантира, че интересите и проблемите на хората с увреждания действително се вземат под внимание, с оглед спазване на минималните стандарти по отношение на достъпност, мобилност и други области, имащи отношение към тяхното социално приобщаване.